

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових праць

**ІХ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКОВИЙ ДИСПУТ:
ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» березня 2017

**Київ–Будапешт–Відень
2017**

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових праць

**ІХ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКОВИЙ ДИСПУТ:
ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» березня 2017

Сборник тезисов научных трудов

**ІХ МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«НАУЧНЫЙ ДИСПУТ:
ВОПРОСЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»**

«31» марта 2017

Abstracts of scientific papers

**IX INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«SCIENTIFIC DEBATE: THE ISSUE OF ECONOMY
AND FINANCE»**

«31» March 2017

Київ–Будапешт–Відень
2017

ББК 65
УДК 330.1
Н-34

Науковий диспут: питання економіки та фінансів: збірник тез
Н-34 наукових праць ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Будапешт–Відень, 31 березня 2017 року) / Фінансово-економічна наукова рада, 2017. — 84 с.

У збірнику представлені матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції: «Науковий диспут: питання економіки та фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковими.

© Автори статей, 2017

© Фінансово-економічна наукова рада, 2017

© Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2017

Організаційний комітет конференції:

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.

Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.

Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії.

Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Захарін Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор.

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.

Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Ніценко Віталій Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Рамський Андрій Юрійович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Бугас Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Беялов Талят Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ.....	6
Дмитренко Алла Василівна Проблеми оподаткування юридичних осіб в Україні та напрями його вдосконалення.....	6
Члек Марта Валентинівна Необхідність та напрямки вдосконалення обліку та оцінки запасів вітчизняних підприємств.....	10
СЕКЦІЯ 2. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	13
Малюченко Катерина Олегівна Економічний зміст заробітної плати.....	13
Сало Яна Вікторівна Фактори диференціації доходів населення	17
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА.....	20
Вишенська Альона Вікторівна Фінансова безпека та механізм її забезпечення	20
Волощук Анна Віталіївна Соціально-економічні відносини у сфері вищої освіти України	23
Нефедова Тетяна Миколаївна, Ткаченко Олексій Петрович Система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах кризи.....	26
СЕКЦІЯ 4. ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ	30
Баймуханова Айдана Алдашкызы Роль инвестиционной деятельности для экономики современного Казахстана	30
СЕКЦІЯ 5. МЕНЕДЖМЕНТ І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ.....	34
Белякова Виктория Викторовна, Жмай Александр Владимирович Сравнительная характеристика инновационного и традиционного подходов к мотивации персонала	34
Ленська Наталія Ігорівна, Жмай Олександр Володимирович Методи розвитку інноваційного мислення в менеджменті	38

Павловські Гжегож Управлінська діагностика підприємства: сутність, модель та технологія здійснення	42
СЕКЦІЯ 6. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ, СТРАХУВАННЯ	
І БІРЖОВА СПРАВА	45
Белялов Талят Енверович, Загоруйко В'ячеслав Олександрович Комерційна таємниця як функціональна ціль економічної безпеки підприємства	45
Белялов Т. Е., Калініченко Є. І. Комплексне забезпечення економічної безпеки банківських установ України	48
Белялов Талят Енверович, Одинець Роман Володимирович Управління прибутком як інструментом забезпечення фінансово-економічної безпеки	50
Золковер Андрій Олександрович, Сметанський Ігор Сергійович Методи мінімізації ризику портфельного кредиту	53
Коваленко Дмитро Іванович, Ломако Карина Вадимівна Теоретичні основи управління фінансово-економічною безпекою підприємства	57
Цимбаленко Наталія Володимирівна, Нещерет Юлія Анатоліївна Управління ризиками в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки	61
Шевченко Вадим Романович, Русіна Юлія Олександрівна Спрощена система оподаткування малих підприємств	64
СЕКЦІЯ 7. ЕКОНОМІКА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	68
Лень Василь Степанович, Гливенко Валентина Василівна Екологічна політика підприємства: обліково-аналітичне забезпечення показників звітності з КСВ	68
СЕКЦІЯ 8. ПРОБЛЕМИ МІКРОЕКОНОМІКИ	72
Іванченко Віталій Євгенович Проблематика банківського сектору України в контексті сталого розвитку	72
Сурков Павло Дмитрович Сталий розвиток як чинник формування вартості компанії	79

Секція 1.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Дмитренко Алла Василівна
*к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
м. Полтава, Україна*

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні особливу роль відіграє податкова система. Комплекс податкових заходів істотно впливає на економічну діяльність господарюючих суб'єктів, стимулюючи економічну та інвестиційну діяльність. Отже, податкова система призначена для регулювання економічних відносин товаровиробників з органами державної влади.

Все це, з одного боку, різко підвищує роль та значення податків з юридичних осіб, за допомогою яких забезпечується значна частина податкових надходжень до бюджету держави. З другого, робить необхідним дослідження теорії та практики оподаткування юридичних осіб в Україні.

На сьогоднішній день існує багато недоліків при оподаткуванні підприємницької діяльності в Україні. Серед них: складність, нестабільність та переважно фіскальна спрямованість чинної податкової системи; адміністрування податків та зборів, яке ставить у нерівні умови платників податків і контролюючі органи та ін. Це призводить до відтоку підприємств у тіньову сферу, тобто до ведення нелегальної діяльності і повному ухилянню від сплати податків, порушення податкового законодавства і зменшення суми податків, яку необхідно перерахувати до бюджету.

Практика свідчить, що збільшення маси або напрямку податків призводить до зростання цін, веде до погіршення фінансового становища господарюючих суб'єктів, що характеризується подальшим поглибленням кризи і спадом виробництва у загальноекономічному масштабі.

На сьогодні в Україні існує дві системи оподаткування: загальна та спрощена. Так, загальну систему оподаткування обирають усі юридичні

особи, які добровільно не обрали іншу систему оподаткування, або для яких встановлені обмеження щодо вибору системи оподаткування.

Бухгалтерський облік розрахунків за податками і платежами ведуть на балансовому рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами», який призначено для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства.

На кредиті рахунку № 64 «Розрахунки за податками й платежами» відображаються нараховані платежі до бюджету, на дебеті — належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання тощо.

Рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» має такі субрахунки:

- 1) № 641 «Розрахунки за податками»;
- 2) № 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;
- 3) № 643 «Податкові зобов'язання»;
- 4) № 644 «Податковий кредит».

Кінцевим етапом обліково-податкового процесу є складання податкової декларації, яку можна вважати основним обліковим реєстром податкового обліку.

Головними чинниками, які підштовхують платників уникати сплати податків, є: кількість податків та рівень податкових ставок; складність у розрахунках податкових сум; високий рівень нестабільності; рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних структур; рівень корупції у державі.

Зважаючи на те, що оподаткування складається не лише із ставок податків, але й з умов їх адміністрування, можна було б передбачити, що великі ставки податків компенсуються в законодавстві простотою їх обрахування, звітності і сплати, що могло б посилити позиції українського бізнесу.

Розглядаючи питання ефективності системи оподаткування, не можливо не згадати про податкові пільги, які за певних умов є дієвим інструментом підтримки національної конкурентоспроможності. Основним недоліком чинного пільгового оподаткування в Україні є те, що більшість податкових пільг надаються на невизначений термін, з необґрунтованим і нецільовим змістом, що призводить до постійних втрат бюджетних надходжень і гальмування економічного зростання.

Досвід розвинених країн переконує, що пільги найчастіше надаються на умовах податкового кредиту. Виходячи з цього можна запропонувати впорядкування податкових пільг в Україні: пільги не повинні бути особистими (надаватися окремим платникам), вони повинні мати цільовий характер. Суми, отримані підприємствами від відрахувань із податкової бази, а також зменшення податкового зобов'язання мають розглядатися як субсидії і використовуватися на законодавчо встановлені цілі [9].

Отже, реформування сучасної системи оподаткування, надання їй нормальних цивілізованих рис — це найгостріша проблема для економіки України. Нині податкова система перебуває у стані змін. Однак практика її реформування свідчить про недостатню з'ясованість питання щодо того, як взагалі мають проводитися податкові реформи.

Таким чином, надмірно ускладнені податкові системи є причиною високого рівня ухилення від сплати податків, а значні витрати на адміністрування призводять до появи неформальних секторів, збільшення корупції та зменшення припливу інвестицій в країну, а прості податкові системи сприяють зростанню бізнес-структур, збільшенню обсягів інвестицій і є рушієм розвитку економіки країни в цілому. Тому потрібно спростити податкову систему, зробити її якомога стабільнішою, прозоришою та зрозумілішою.

Удосконалення системи оподаткування підприємств України в сучасних умовах виступає дуже важливою проблемою. Її вирішення суттєво вплине на поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціального захист населення. Недоліки у податковій системі призводять до негативних наслідків в економіці країни [10].

Удосконалення системи оподаткування в Україні повинно здійснюватися у двох напрямках. По-перше, шляхом створення стимулюючої моделі оподаткування підприємницьких структур. По-друге, через посилення соціального спрямування системи оподаткування у цілому.

Необхідно розвинути та застосувати такі пропозиції:

- вивільнити від оподаткування ту частину прибутку, яка інвестується у виробництво, а також прибутку від приросту обсягів експортної продукції;
- визначити напрями розвитку системи оподаткування — пряме чи непряме оподаткування повинно бути розвинуто, визначити переваги та недоліки прямого та непрямого оподаткування.

І найголовніше пам'ятати, що будь-який процес реформування має, щонайменше, дві складові: реформування законодавчої бази та впровадження у життя положень реформованого законодавства, при чому ключова роль при проведенні реформ належить саме останній складовій, яка залежить як від конкретних виконавців так і від громадськості, яка повинна здійснювати всебічний контроль діяльності державних органів при реалізації податкової реформи.

Отже, можна впевнено стверджувати, що система оподаткування в Україні потребує значного удосконалення, має базуватися на обґрунтованій адаптації передового зарубіжного досвіду до умов, що склалися в країні, а не зводиться до формального копіювання моделі оподаткування інших країн. Рівень розвитку нашої економіки значно нижчий від

розвинених країн, проте, спираючись на їхній досвід, можна використати певні світові здобутки при модернізації нашої системи оподаткування.

Література

1. Лінник О.І. Проблеми оподаткування підприємств в Україні [Електронний ресурс] / О.І. Лінник, Л.С. Чернова. — Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua>.
2. Бугай Т.В. Щодо концепції реформування податкової системи України [Електронний ресурс] / Т.В. Бугай, О.П. Герус. — Режим доступу: <http://feo.asta.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/materiali-konferenzii-NUSTSU-2014.pdf>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755–VI, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sta-sumy.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/bulgaria>.
5. Проблеми оподаткування підприємств в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua>.

Члек Марта Валентинівна
Магістр 2-го року навчання
факультет управління фінансами та бізнесу
Львівського національного університету ім. Івана Франка
м. Львів, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ ЗАПАСІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Запаси є об'єктивною необхідністю забезпечення виробничого процесу кожного сучасного підприємства, матеріальною основою його господарської діяльності. З одного боку, сформовані запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого — запаси на рівні великих промислових підприємств потребують великих капіталовкладень, тому від організації їх обліку, оцінки та аналізу залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Вагомий внесок у розвиток теоретико-методичних засад обліку та оцінки запасів підприємства зробили вітчизняні такі науковці та практики як: В. Д. Базилевич, М. І. Бондарь, М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валуев, С. Ф. Голов, С. І. Головацька, В. П. Завгородній, С. Я. Зубілевич, Т. Г. Камінська, Я. Д. Крупка, О. П. Кундря-Висоцька, В. Г. Ловінська, С. О. Левицька, Є. В. Мних, М. С. Пушкар, І. Б. Садовська та інші. Проблемам методики обліку запасів приділяли увагу такі зарубіжні вчені: М. Джиллінгем, М. Ліндерс, А. Н. Стерлігова, Дж. Р. Сток, Д. Уотерс, Дж. Шрайбфедер та ін.

Однак на сьогодні залишаються дискусійними важливі питання обліку та оцінки запасів, що потребують удосконалення, це і визначає актуальність обраної теми дослідження.

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», що максимально відображає зміст МСБО 2 «Запаси». Відповідно до них під запасами слід розуміти активи, які: утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва про-

дукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності підприємств є наявність та раціональне використання запасів. Однак на сьогодні залишаються не вирішеними питання вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема автоматизації їх обліку.

З огляду на це, вважаємо, що у сучасних умовах ведення бізнесової діяльності в Україні цього можна досягти шляхом удосконалення методики обліку запасів, їх оцінки при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання запасів, а також посиленні інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом.

Основні напрями вирішення цих проблем подано на рис. 1.

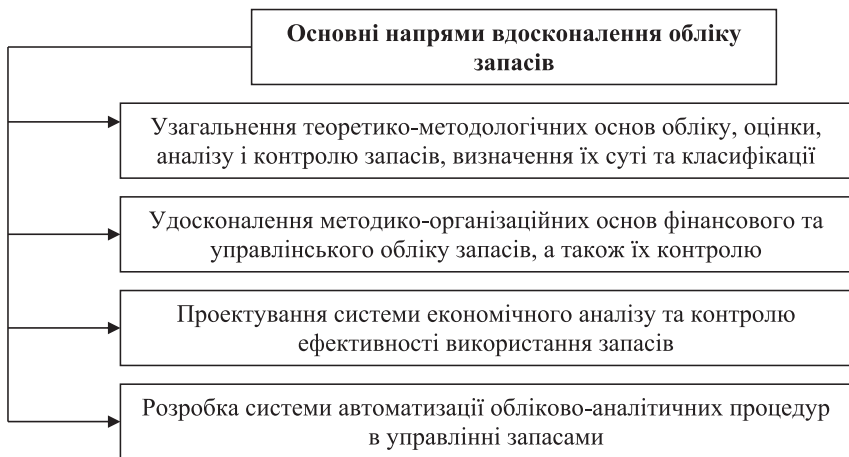

Рис. 1. Напрямки удосконалення обліку запасів підприємств в Україні

Для забезпечення оптимізації обліку запасів необхідно безпосередньо розробити економічний механізм реалізації напрямків удосконалення обліку запасів, який створить необхідні передумови для успішного здійснення виробничого процесу у напрямку спрощення оформлення операцій, пов'язаних з рухом запасів, дозволить стежити за ретельним і своєчасним проведенням інвентаризації та удосконалити методологію бухгалтерського обліку, також визначити оптимальну потребу у виробничих запасах та їх раціональному використанні.

Поряд з цим для вдосконалення організації обліку та оцінки запасів важливим є:

- використання на всіх ділянках обліку уніфікованих форм документації та створення графіків документообігу з обліку запасів;
- контроль із боку працівників бухгалтерії правильності оформлення первинної документації з обліку запасів (через посадові інструкції та встановлення відповідальності за її недотримання);
- уточнення класифікації та методики оцінки запасів;
- раціональна організація складського господарства;
- наявність інструкцій з обліку запасів та розробка їх номенклатури;
- розробка норм їх витрачання.

З метою вирішення актуальної для вітчизняних підприємств проблеми аналітичного обліку запасів необхідно забезпечити комп'ютеризація обліку цих активів. Вона дасть можливість ефективно вести аналітичний облік з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів. При цьому контроль тотожності даних аналітичного та синтетичного обліку забезпечується автоматично.

В результаті проведеного дослідження нами визначена необхідність удосконалення обліку та оцінки запасів, витрати яких займають питому вагу у собівартості продукції, випущеної підприємством.

Запропоновані напрямки удосконалення обліку та оцінки запасів можуть стати головними передумовами успішного здійснення виробничого процесу вітчизняних підприємств; дозволять оптимізувати їх фінансово-господарську діяльність; забезпечать якісний та своєчасний контроль наявності, руху і використання запасів; мінімізувати затрати на придбання, списання у виробництво та раціональне використання запасів, що в подальшому вплине на підвищення результативності та ефективності фінансово-економічної діяльності підприємств, а також дозволить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік наявних запасів.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246 (зі змінами і доповненнями).
2. Кононенко В.А. Облік виробничих запасів: сучасний стан та напрямки вдосконалення / В.А. Кононенко, Ж.П. Цупаленко // «Науковий вісник Херсонського державного університету». – Вип. 16 (част. 1). – 2016. – С. 147–151.
3. Левченко О.П. Шляхи удосконалення організації обліку виробничих запасів / О.П. Левченко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. – 2014. – № 4 (28). – С. 266–270.
4. Одношєвна О.О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів / О.О. Одношєва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 6 (част. 2). – С. 146–148.

Секція 2.

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Малюченко Катерина Олегівна
*аспірантка кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна*

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Основним джерелом доходів найманих працівників є і надалі залишатиметься заробітна плата, якій належить виняткове значення у мотиваційному механізмі. Заробітна плата як економічна категорія відображає складний процес взаємодії між працею та капіталом, унаслідок чого її зміст розглядається з різних точок зору (табл. 1).

Таблиця 1

Основні наукові підходи щодо трактування економічного змісту категорії «заробітна плата» [4]

Автори	Визначення
Адамчук В.	Заробітна плата — елемент доходу найманого працівника, форма економічної реалізації права власності на належний йому ресурс праці.
Азрим'ян А.	Заробітна плата — кількість грошей або товару, яку отримує робітник за одиницю робочого часу.
Бутинець Ф.	Заробітна плата — це форма розподілу фонду особистого споживання між працівниками, відповідно до частки їх участі у сукупній праці, кількості та якості затрачених ними зусиль.
Маркс К.	Заробітна плата — оплата праці найманих працівників, яка виражає перетворену форму вартості і ціни робочої сили.
Мочерний С.	Заробітна плата — це частина собівартості продукції (робіт, послуг), яка відображає витрати на оплату вартості робочої сили, залежно від результативності праці, кон'юнктури ринку та кваліфікаційних характеристик працюючого.
Носова С.	Заробітна плата — ціна за працю людини.
Пасс Х.	Заробітна плата — це оплата найманого працівника за використання його праці як фактора виробництва.

Продовження табл. 1

Розенберг Б.	Заробітна плата — частина вартості створеного працюю продукту, доходу від його продажу, яка видається працівнику керівником підприємства, в якому він працює.
--------------	---

Наведені визначення свідчать, що заробітна плата в суспільних відносинах одночасно виконує декілька ролей: вона, безумовно, формує дохід найманого працівника, але водночас впливає на вартість виробництва продукції, що актуалізує проблему продуктивності праці; вона є формою розподілу фонду споживання, але залежить від вартості створеного працюю продукту і внаслідок цього обумовлює пошук такої системи заробітної плати, яка б узгоджувалась з кінцевими результатами праці; вона є сумою грошей, що сплачується працівникові або інакше — грошовим виразом ціни праці, яка детермінується різними чинниками, зокрема до-свідом і кваліфікацією працівника.

Заробітна плата виконує ряд функцій: відтворювальну, стимулювальну, регулювальну, соціальну, вимірювально-розподільну, ресурсно-розміщувальну, формування платоспроможності населення (попиту) [1].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про оплату праці», заробітна плата — це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [2].

В історичному контексті, проблема узгодження ціни праці з обсягом і складністю останньої суттєво ускладнила існуючі системи заробітної плати.

Так, у сільськогосподарських підприємствах України, як і у багатьох інших, система заробітної плати складається із основної заробітної плати, додаткової заробітної плати, а також інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

Основна заробітна плата — це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

Додаткова заробітна плата — це винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати здійснюються у формі винагород за підсумками роботи за рік, премій, встановлених за спеціальними системами і положеннями, компенсаційних та інших

грошових і матеріальних виплат, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми.

Оскільки розмір заробітної плати завжди є предметом конфлікту між роботодавцем (який розглядає заробітну плату як виробничі витрати) і найманим працівником (заробітна плата якого є його доходом), держава як третя сторона, втручаючись у цей конфлікт і захищаючи обидві сторони від надмірних посягань, законодавчо встановлює мінімальну заробітну плату, яка є оплатою за просту, некваліфіковану працю, нижче якої нарахування за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт) не здійснюється [3].

Ціни на різні види праці набувають форми тарифних ставок як елемента заробітної плати. Тарифна ставка є мірою ціни праці робтника певної професії і кваліфікації. Разом з тим, розходження в рівнях оплати відбивають також кон'юнктуру попиту та пропозиції на ринку праці, рівень безробіття та напруженість боротьби працівників за свої економічні права.

Існують також інші причини розходжень у рівнях заробітної плати:

1. Різниця в людському капіталі (продуктивності, знаннях, кваліфікації, навичках та ін.);
2. Неоднорідність робочих місць (умови, місце розташування, статус тощо);
3. Обмеження мобільності робочої сили (об'єктивна неможливість представників певних професій дуже швидко перепрофілюватись);
4. Обмеженість інформації про наявність вільних місць, дискримінація на ринку праці та ін. [4].

Таким чином, сутність заробітної плати як економічної категорії зводиться до такого:

1. Заробітна плата відображає взаємовідносини між власником підприємства (або його представником) і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості;
2. Вона є грошовим еквівалентом долі найманого працівника у новоствореній вартості (частці доходу), яка залежить від кількості, якості, напруженості праці робітника, а також господарської діяльності підприємця;
3. Заробітна плата відображає ринкову вартість використання здатності найманої робочої сили до праці;
4. Заробітна плата — це трудовий дохід робітника, який він отримує в результаті прикладення праці і який має забезпечити об'єктивно необхідне відтворення робочої сили;
5. Заробітна плата — це елемент витрат на виробництво, що входить до складу собівартості продукції (послуг) [4].

Можна стверджувати, що незадовільний рівень заробітної плати в сільськогосподарських підприємствах України обумовлено не стільки відсутністю позитивної економічної динаміки (вона якраз є), скільки недостатньо високою кваліфікацією працівників і їх нездатністю відстоювати свої економічні права.

Література

1. Белокрылова О. С., Михалкина Е. В. Экономика труда: Конспект лекций / О. С. Белокрылова, Е. В. Михалкина. — Ростов н/д: Феникс, 2006. — 224 с.
2. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995р. № 108/95, зі змінами і доповненнями // <http://zakon1.rada.gov.ua>;
3. Закон України «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати» від 01.06.2000 р. № 1766-III, із змінами від 20.10.09р. № 1646-VI // <http://zakon1.rada.gov.ua>;
4. Поліщук О. Ю. Заробітна плата в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис... к.е.н.: 08.00.01 / О. Ю. Поліщук; ЛНУ ім. І. Франка. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. — 20 с.

Сало Яна Вікторівна

*аспірант кафедри управління персоналом та економіки праці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ФАКТОРИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Диференціація, за визначенням, означає відмінності між людьми та між соціальними групами за доходами, майном, багатством, рівнем життя. Поняття «нерівність» та «диференціація» ототожнюються дослідниками: «нерівність — це форма соціальної диференціації», «нерівність — це диференціація людей». У більшості випадків в даний час соціально-економічна диференціація розглядається як нерівність рівнів добробуту населення.

Сучасні українські ЗМІ, уряд, наукове товариство та навіть політики постійно акцентують увагу на негативній картині в сфері диференціації доходів населення. Реальна ситуація не покращується, а навіть погіршується: багаті стають багатшими, а бідні — біднішими. За даними Державного комітету статистики України, в останні роки коефіцієнт Джині знижувався, але в 2014 р. почало відбуватись його зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Коефіцієнт Джині в Україні за період 2008–2015 рр.

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
0,278	0,277	0,270	0,263	0,248	0,250	0,240	0,243

Джерело: складено автором на основі [2]

Обсяг грошових коштів, що надходять в розпорядження як окремої людини, так і суспільства в цілому, є результатом комплексної взаємодії економічних, політичних, соціальних, демографічних, географічних, професійних, психологічних та інших факторів. Одні фактори впливають на процес диференціації прямо, інші — опосередковано, треті є фоном для дії інших. Деякі фактори впливають на формування доходів населення, інші — на процес їх розподілу та перерозподілу. Одні фактори диференціації можна пом'якшити або навіть усунути, інші — ні. Однак всі вони взаємопов'язані та взаємозалежні, діють не окремо, а разом, посилюючи або послаблюючи один одного.

Отже, аналізуючи запропоновані різними дослідниками фактори, їх можна виділити об'єднати в групи (Рис. 1).

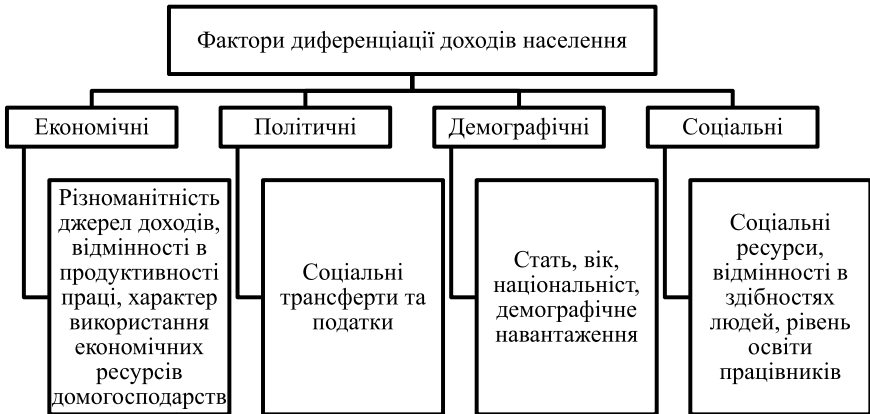

Рис. 1. Класифікація факторів диференціації доходів населення

Джерело: складено автором на основі [3]

На рівень диференціації доходів населення найбільший вплив здійснюють економічні фактори. Найбільший вплив економічні фактори здійснюють через ступінь диференціації заробітної плати. Поряд з не виправдано високим ступенем нерівності населення по заробітній платі, найважливішою проблемою в даний час є спотворений характер її диференціації. Спотворення полягає в тому, що в українській економіці при визначенні заробітку головну роль відіграють фактори, які не пов'язані з рівнем розвитку робочої сили (освіта, кваліфікація, досвід), а зовнішні по відношенню до працівника — робота в більш успішних та конкурентоспроможних галузях, на провідному підприємстві.

Дуже різноманітний вплив на диференціацію доходів населення держави здійснюють політичні фактори шляхом соціальної, податкової, кредитно-грошової політики, політики в області зайнятості та ін..

До демографічними факторів, що впливають на рівень доходів населення, відносять стать, вік, сімейний стан, національність. Таким явищем є, коли жінкам, молодим або, навпаки, літнім працівникам або робочим, які належать до національних меншин, що мають такі ж здібності, рівень освіти і продуктивність праці, як і у інших працівників, платять набагато менше, ніж останнім.

Серед соціальних факторів, які впливають на рівень диференціації доходів населення, слід назвати відмінності у здібностях людей, рівень освіти та кваліфікація працівників, схильність людей до ризику. Також рівень доходу багато в чому залежить від того, в якій місцевості — міській чи сільській — проживає людина. Міські жителі, як правило, мають більш високі доходи внаслідок великих можливостей для їх отримання.

Поляризації населення України за доходами прийняла стійкий та загрозовий характер. Вона породжує фрагментацію перш єдиної соціальної структури на безліч автономні та ізольовані один від одного прошарки та групи, підбив суспільної солідарності, а в кінцевому підсумку відрахування окремих категорій населення з суспільного виробництва і соціального життя.

Диференціація верств суспільства за рівнем доходів, способу життя, наявністю або відсутністю привілеїв становлять поняття соціальної стратифікації. Відсоток людей, які перебувають на тій чи іншій ступені соціальної стратифікації — є показник рівня життя населення країни.

Суспільство з раціональної диференціацією доходів, відносно рівномірною, є більш стійким за рахунок чисельного середнього класу, має інтенсивну соціальну мобільність, сильні стимули до соціального поступу та професійного зростання. І, навпаки, суспільство з різкою диференціацією доходів крайніх полюсних груп населення відрізняється соціальною нестійкістю, відсутністю сильних стимулів до професійного росту, значним ступенем криміногенності соціальних відносин.

Зниження диференціації доходів населення має не тільки соціальну значущість, а й економічну, сприяє вирішенню завдань зростання і зміцнення української економіки.

Підвищення якості життя населення є головною метою розвитку сучасного суспільства. Необхідним елементом державної політики підвищення якості життя є регулювання доходів населення, оскільки надмірна диференціація доходів викликає соціальну напругу в суспільстві, формує нерівні соціальні можливості індивідів та гальмує підвищення якості життя та побудову інноваційної економіки.

Для пришвидшення економічного зростання і здійснення реальної модернізації української економіки потрібно чітко визначити та дотримуватись стратегії і тактики економічних реформ, орієнтованих на забезпечення добробуту всього населення на підставі застосування інноваційної моделі розвитку з визначенням короткострокових і довгострокових чинників впливу [1, с. 54].

Література

1. Радченко Л. П. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Економіка», 2013, вип. 13. — С. 48–55.
2. Статистичний збірник «Витрати і ресурси домогосподарств України» (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) у 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 рр.
3. Тохтарова В. С. Дифференциация доходов населения: проблемы и факторы / В. С. Тохтарова // Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. — Хмельницький, 2011. — № 6, Т. 1.: Економічні науки. — С. 216–219.

Секція 3. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Вишеньська Альона Вікторівна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Метою функціонування підприємства, яке займається виробництвом або послугами є отримання прибутку. Ефективність діяльності підприємства залежить як від внутрішніх, так і зовнішніх чинників. В умовах розвитку сучасної економіки все більш для підприємства набуває впливового значення такий внутрішній чинник, як фінансова безпека, що є однією з найголовніших складових економічної безпеки.

Для забезпечення механізму управління фінансовою безпекою, необхідно передусім з'ясувати, що вкладається в поняття «фінансова безпека».

І. В. Чібісова цілком слушно стверджує, що фінансова безпека є таким фінансовий стан підприємства, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій та послуг; стійкістю до загроз; здатністю забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; спрямованістю на ефективний і сталий розвиток. [1]

Забезпечення фінансової складової економічної безпеки господарюючих суб'єктів передбачає вжиття заходів, направлених на запобігання збитку від негативних дій на їх економічну безпеку за різними фінансово-економічними інтересами підприємства. [4]

Фінансова безпека представляє такий стан, за якого підприємство знаходиться у фінансовій рівновазі, забезпечується стійкість, платоспроможність і його ліквідність в довгостроковому періоді, задовольняє потреби у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення, забезпечує достатню фінансову незалежність та захищеність фінансових інтересів власників підприємства, здатне протистояти існуючим і виникаючим небезпекам та загрозам, що призводять до фінансового збитку.

Однією з найважливіших умов забезпечення стійкого зростання підприємства та формування позитивних результатів його фінансової діяль-

ності є розробка та впровадження ефективного механізму забезпечення управління фінансовою безпекою. Він розглядається як в загальному виді, так і в різних видах його економічної діяльності (банки, страхові компанії тощо). У фінансовій сфері всі окремі види економічної діяльності або безпосередньо пов'язані між собою (підприємства↔банки) або можуть суттєво впливати один на одного (підприємства↔страхові компанії↔банки↔страхові компанії).

Розглядаючи детально механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій, то можна виявити що він включає такі елементи, як: суб'єкт і об'єкт управління; сукупність фінансових інтересів; функції, принципи і методи управління; інструментарій управління; критерії оцінки рівня фінансової безпеки; техніку і технологію управління, використання яких в сукупності сприяє досягненню кінцевих цілей — управління страховою компанією. [9]

Формування фінансової безпеки банку полягає, насамперед у визначенні сукупності фінансових інтересів у вигляді місії і фінансових цілей банку, доповнення функцій і задач, розробки принципів забезпечення фінансової безпеки банків, визначення критеріїв оцінки рівня фінансової безпеки, підсистеми інформаційно-аналітичного забезпечення.

Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства зумовлюється об'єктивно наявним для кожного підприємства завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності.

В загальному вигляді механізм забезпечення банку, підприємства, страхових організацій включає такі елементи як інструменти, методи, важелі та систему інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової безпеки.

Механізм фінансової безпеки, який формує менеджмент підприємства повинен:

- надавати статус елементів окремим агентам фінансового ринку, які є партнерами підприємства;
- відображати зміст, характер та інтенсивність зв'язків підприємства з агентами фінансового ринку;
- визначати місце агентів фінансового ринку в ієрархії елементів у механізмі фінансової безпеки;
- передбачати зміну положення окремих елементів в їхній ієрархії згідно зі зміною змісту, характеру та інтенсивності зв'язків підприємства з агентами фінансового ринку.

Література

1. Чібісова І. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / І. В. Чібісова, Є. М. Івашина // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf
2. Біломістна І. І. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств / І. І. Біломістна, В. Є. Хоречко // Інноваційна економіка. — 2012. — № 32(6). — С. 305–307.
3. Лаврова Ю. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / Ю. В. Лаврова // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2010. — № 29. — С. 127–130.
4. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 784 с.
5. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин.
6. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.06.01 / К. С. Горячева. — К., 2006. — 17 с.
7. Лазарева А. П. фінансово-економічна безпека підприємства та механізм її забезпечення / А. П. Лазарева // Інноваційна економіка. — 2012. — № 32 (6). — С. 305–307.
8. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. — Львів, 2011. — 380 с
9. Єрмошенко А. М. Технологія управління як складова механізму забезпечення фінансової безпеки страховика // Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління. — 2006. — № 2. — с. 31–37.

Волощук Анна Віталіївна

*студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Соціально-економічні відносини — це відносини, які виникають між людьми з приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних і духовних благ.

У доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2015 році» зазначено, що «Освіта є одним з головних чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому» [1].

Головною метою удосконалення та розвитку вищої освіти України — це створення умов громадянам України для реалізації їх конституційного права здобувати вищу освіту, яка за сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних якостей, морально-етичних цінностей та інших компонентів здобутих у науковій установі відповідає стандартам Європейського освітнього простору.

Загальною проблемою економічних відносин у вищій освіті є невідповідність діючої моделі економічної діяльності вищої освіти концептуальним засадам ринкової економіки. До основних проблем також можна віднести недостатню спроможність держави та фізичних осіб оплачувати освітні продукти в обсягах, які відповідають потребам суспільно-економічного розвитку України.

Відомий фахівець з питань економіки освіти О.О. Романовський висловлює таку думку, що «структура фахової підготовки в Україні не тільки не відповідає очікуванням роботодавців, а й ускладнює здійснення інноваційних перетворень в економіці, до того ж вона не орієнтована на розвиток людського потенціалу. Як наслідок, за роки незалежності частка випускників навчальних закладів досягла максимальної величини (18,7%) серед безробітного активного населення, а національна економіка не набула ознак інноваційної. Задля досягнення якісних зрушень невідкладним є завдання встановлення оптимального балансу в підготовці кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, інших фахівців із вищою освітою, що сприятиме запобіганню «перекваліфікації» економіки,

коригуванню кількості фахівців із вищою освітою бакалаврського та магістерського рівнів і водночас подоланню дефіциту кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів. Пріоритети незатребуваної кількості необхідно замінити пріоритетами гарантовано затребуваної якості» [2].

Перед освітою постали невідкладні завдання повноцінного забезпечення формування та належного функціонування цілісного інформаційно-навчального середовища, спрямованого на задоволення потреб громадян у якісній освіті, на розвиток кожної особистості відповідно до її здібностей і творчого потенціалу.

З огляду на необхідність формування інноваційної конкурентоспроможної економіки особливої уваги потребує модернізація вищої освіти, яка готує найбільш кваліфіковані кадри. «У цьому аспекті багато претензій передусім до якості навчання та наукових досліджень у системі вищої освіти. Саме на випускників ВНЗ найбільше нарікань від роботодавців. В Україні частка дорослого населення віком 25 років і старші, які мають вищу освіту, складає 38%, що більше, ніж у Німеччині та Франції (по 24%), Японії (30%), Швейцарії (33%), Великій Британії (34%)» [3].

Громадян також здебільшого не влаштовує якість фахової підготовки у вітчизняній вищій школі, адже вона не гарантує їм працевлаштування за фахом і гідну заробітну плату.

На міжнародному рівні вищі навчальні заклади України, які містять у собі значну перспективу, на даний момент не отримали достатнього визнання. Українська молодь, і не тільки, з пересторогою ставляться до якості навчання у вищих навчальних закладах України. Також майже незадовільно використовується наявний потенціал вітчизняних наукових установ академічної і галузевої приналежності.

Для виправлення ситуації у вітчизняній сфері вищої освіти і науки можливо і необхідно залучати досвід економічно розвинених країн. Особливо, в частині інноваційного розвитку закладів вищої освіти у матеріальному, методичному забезпеченні освітнього процесу. [5]

Щоб українська освіта результативно функціонувала, необхідне її оновлення з урахуванням світових тенденцій.

Теоретико-методологічною базою модернізації вищої освіти повинна бути ідея: не студенти для системи вищої освіти, а система вищої освіти для студентів, тобто, не здобувачі вищої освіти повинні забезпечувати збереження діючої системи, а система повинна постійно реформувати свою діяльність для спрощення доступу особам здобувати при їх бажанні і здібностях якісну вищу освіту.

Держава повинна заохочувати працевлаштуванню молодих спеціалістів, наприклад: під час вибору професії (стимулювання профорієнтаційної роботи), професійної підготовки (підвищення ефективності проходження практики), професійної адаптації (стимулювання робото-

давців надавати молоді перше місце праці). Держава мусить напрацювати соціально-економічні механізми, здатні включати студента в сферу інтересів підприємницьких структур (надання місць для проходження практики студентами, формування перспективного попиту на молодих спеціалістів тощо) [6].

На шляху подальшого розвитку науково-освітньої галузі України актуальною буде вирішення такої задачі, як проведення політики омолодження наукових кадрів та сприяння молоді у здобутті наукових ступенів і вчених звань [7].

Єдиний висновок після наведеного вище можна зробити такий, що теоретико-методологічною базою модернізації вищої освіти повинна бути ідея: не студенти для системи вищої освіти, а система вищої освіти для студентів, тобто, не здобувачі вищої освіти повинні забезпечувати збереження діючої системи, а система повинна постійно реформувати свою діяльність для спрощення доступу особам здобувати при їх бажанні і здібностях якісну вищу освіту.

Література

1. Аналітична доповідь до Щорічного Посилання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». — К.: НІСД, 2015. — с. 353–354.
2. Державна статистика України — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державна статистика України. Статистика за кордоном — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/work/stk22.html>
4. Денисенко М. П. Інноваційний розвиток суспільства на основі інтелектуального капіталу / М. П. Денисенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». Вип. 23. — Острог: Нац. ун-т «Острозька академія», 2013. — С. 15–19.
5. Романовські О. О. Соціально-економічні засади державно-скерованого інноваційного розвитку сфери вищої освіти, Українсько-американський гуманітарний інститут «Вісконсінський Міжнародний Університет (США) в Україні (м. Київ), 2014.
6. Приходько І. П. Основні напрями структурної перебудови вищої освіти України у формуванні гармонійного розвитку особистості, Дніпропетровський державний аграрний університет, Україна, 2013.
7. Римар Ю. М. Стан та перспективи розвитку вищої школи в Україні. Національний університет «Львівська політехніка», 2008. — С. 280.

Нефедова Тетяна Миколаївна

кандидат економічних наук

*доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

Ткаченко Олексій Петрович

*студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Одним із найважливіших елементів економічної безпеки країни в сучасних умовах є забезпечення фінансово-економічної безпеки. Без її забезпечення практично неможливо вирішити жодну із проблем, які постають перед країною на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Підґрунтям економічних криз завжди є внутрішні диспропорції, навіть якщо вони спричинені зовнішніми чинниками. Так остання криза лише була запущена зовнішніми факторами, а поглибилась в Україні та спричинила досить погані наслідки, які призвели до загострення системної диспропорції, що сформувалися у попередніх роках.

Сьогодні існує багато досліджень щодо безпеки підприємства, держави та її складових. Найбільш вагомий вклад у розвиток науки про економічну та фінансову безпеку зробили вітчизняні та зарубіжні вчені й практики, перу яких належать фундаментальні праці з питань економічної безпеки, це: Л. І. Абалкін, Дж.-К. Ван Хорн, Т. Аллісон, К. Жюгляр, Дж. — Найт, Й. Шумпетер, О. І. Баранівський, З. М. Борисенко, О. Ф. Белов, І. Ф. Білько, О. Г. Білорус, З. С. Варналій, С. Б. Воронцов, В. М. Геєць, В. П. Горбулін, А. С. Гальчинський, М. П. Денисенко, В. С. Загорський, М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, Я. А. Жаліло. [1, 2, 3] Разом з тим, не дивлячись на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління фінансовою безпекою, яка є основною складовою захисту від загроз як на рівні держави, так і на рівні суб'єктів господарювання — підприємств і організацій [4]. Крім того, ситуацію ускладнює відсутність системності, скоординованості та єдиних поглядів стосовно категорійно-понятійного апарату в цій сфері та обґрунтованих пропозицій щодо впровадження сучасних методів та моделей управління фінан-

совою безпекою на всіх рівнях управління економікою. Все це і зумовило актуальність теми статті.

Сутність фінансово-економічної безпеки полягає у забезпеченні поступального економічного розвитку суспільства з метою виробництва необхідних благ та послуг, що задовольняють індивідуальні та суспільні потреби [5].

Об'єктом фінансово-економічної безпеки для підприємства може бути кожен фактор діяльності, який сприяє підвищенню ефективності її функціонування та дохідності.

Безпека підприємства — це містке, комплексне поняття. У загальному вигляді її можна визначити як відсутність різного роду небезпек і загроз, або наявність можливостей щодо їх попередження, захисту своїх інтересів та недопущення втрат нижче критичної межі [6].

Процес виведення підприємства з кризового стану має бути належним чином організований та скоординований, він не може відбуватися хаотично та безсистемно. У процесі антикризового управління за допомогою діагностики визначають: симптоми кризових явищ; стадію й ступінь розвитку кризи; варіанти виходу з кризи тощо.

Розуміння цих аксіом обумовлює доцільність визначення основних документів, що повинні розроблятися у процесі виведення підприємства із кризи.

Основними документами, які мають розроблятися на підприємстві, що опинилося у кризовому стані, є антикризова програма та план антикризових заходів [7]. Змістовність антикризової програми залежить від стадії фінансової кризи, в якій знаходиться підприємство.

Перша стадія кризи — падіння граничної ефективності капіталу, показників ділової активності підприємства, зниження рентабельності й обсягів прибутку, внаслідок чого погіршується фінансовий стан підприємства, скорочуються фінансові можливості розвитку.

Друга стадія кризи — поява збитковості виробництва. Способи розпізнавання кризового стану визначають особливі вимоги до вихідної інформації.

Третя стадія — практична відсутність власних коштів у підприємства (значна частина оборотних коштів направляється на погашення збитків і обслуговування кредиторської заборгованості).

Діагностика на цій стадії акцентує особливу увагу на цінності ознак, що характеризують кризу й рівень ризику при прийнятті управлінських рішень для екстреного варіанта знаходження оборотних коштів.

Четверта стадія — стан гострої неплатоспроможності. Немає можливості профінансувати навіть скорочене відтворення і платежі за попередніми зобов'язаннями. Виникає реальна загроза зупинки або припинення виробництва і, як наслідок, банкрутства. У цій ситуації

діагностика з використанням коефіцієнтів платоспроможності й забезпеченості власними оборотними коштами дозволяє встановити фінансову неспроможність і можливість нейтралізувати її через процедуру банкрутства.

Усю сукупність факторів виникнення кризової ситуації у діяльності підприємства можна поділити на дві групи: зовнішні, на які воно не в змозі впливати або його вплив обмежений, та внутрішні, що виникають у результаті діяльності самого підприємства [8].

За можливість діагностування та прогнозування фактори виникнення кризової ситуації у діяльності підприємства можна розглядати як такі, що діагностуються (прогнозовані), та такі, що не піддаються прогнозуванню.

Боротьба підприємства за виживання у кризових умовах вимагає взаємозв'язку організаційних, правових, фінансових і управлінських аспектів.

Забезпечення економічної безпеки припускає виділення, аналіз та оцінювання існуючих загроз для кожної з функціональних складових і розробку на їх основі системи заходів, що попереджають і протидіють виникненню кризових явищ на підприємстві.

Рівень економічної безпеки підприємства оцінюють на підставі визначеного інтегрального критерію зважуванням і підсумовуванням окремих функціональних критеріїв, що розраховуються шляхом порівняння (зіставлення) величини загрози економічної безпеки та ефективності заходів її запобігання [9, 10].

Розглянувши різні підходи щодо оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, можна зробити висновки, що кожен із розглянутих підходів оцінки рівня фінансово-економічної безпеки має як позитивні сторони, так і недоліки. Порівняння отриманих оцінок з «міфічним» еталоном не завжди дає об'єктивну характеристику дійсного стану складових фінансово-економічної безпеки та його відповідності оптимальним значенням у конкретних умовах. Фінансова безпека підприємства повинна забезпечуватися за рахунок досягнення фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності підприємства, а також за рахунок якості формування та використання ресурсного потенціалу.

Література

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). — К.: Національний торговельно-економічний університет, 2004. — 759 с.
2. Ермошенко М. М. Фінансова безпека держави: Нац. інтереси, реал, загрози, стратегія забезпечення. Навч. посіб. Київ, нац. — К.: торг.-екон. ун-т. — К., 2006. — 307 с.
3. Швиданенко Г. О. Бізнес-діагностика підприємства: навч. посібник / Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана» / Г. О. Швиданенко, А. І. Дмитренко. — К.: КНЕУ, 2008. — 344 с.
4. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / За заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова. — Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. — 295 с.
5. Захаров О. І., Пригунов П. Я. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: Навч. посіб. — К., 2008. — 257 с.
6. Кириченко О. А., Кім Ю. Г. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в транс формаційній економіці // Актуальні проблеми економіки. — № 12. — 2008. — С. 43–57.
7. Кім Ю. Г. Формування системи фінансової безпеки транспортно-експедиційного підприємства: Монографія. — К.: 2007. — 170 с.
8. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: Монографія / Кириченко О. А., Сідак В. С. та ін. — К.: Університет «Крок», 2008. — 403 с.
9. Сідак В. С., Артемов В. Ю. Забезпечення інформаційної безпеки в країнах НАТО і ЄС. — К.: Видавництво КНТ, 2007 р. — 179 с.
10. Сухоруков А. І. Фінансова безпека держави: Навч. посіб. / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 192 с.

Секція 4. ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Баймуханова Айдана Алдашкызы
Магістрант кафедри «Фінанси»
Казахский агротехнический университет им. С. Сейфуллина
г. Астана, Казахстан

РОЛЬ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЛЯ ЭКОНОМИКИ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА

Инвестиции играют очень важную роль в поддержании и прогрессировании экономического потенциала страны. Это, в свою очередь, благоприятно сказывается на деятельности предприятий, ведет к увеличению валового национального продукта, повышает активность страны на внешнем рынке.

Поэтому, одним из приоритетных направлений развития экономики Казахстана в настоящее время является привлечение иностранных инвестиций. Как показывает мировой опыт многих стран, приток иностранного капитала и государственное регулирование его использования положительно воздействуют на экономику. Инвестиции способствуют становлению и укреплению частного предпринимательства в странах со средним и низким уровнями экономического развития, мобилизуют капитал для реализации серьезных проектов, создания смешанных компаний, рынков ссудного капитала.

Основным позитивным аспектом влияния иностранного инвестирования на экономику принимающей страны является его воздействие на уровень инвестиционной активности в стране и, как следствие, на повышение экономического роста. В условиях недостаточности инвестиционных ресурсов в стране, или их ограниченности в целом в экономике страны в отдельных ее отраслях иностранные инвестиции восполняют частично инвестиционный пробел. Рост инвестиционной активности ведет к росту ВВП.

Инвестиционная сфера в экономике любой страны является основной и определяет экономический рост страны, а инвестиционная политика является приоритетной сферой экономической политики.

Инвестиционная деятельность в Казахстане направлена на оживление процесса воспроизводства за счет внутренних и внешних источников

финансирования. Поэтому государство держит курс на всемерное привлечение иностранного капитала, создание для этого комплекса притягательных факторов. [1, с. 32]

Важность и значение иностранных инвестиций для казахстанской экономики можно подтвердить следующими факторами:

- недостаточность внутренних ресурсов государства на момент первоначального привлечения иностранных инвестиций в виде займов международных финансовых организаций;
- возможность привлекать прямые иностранные инвестиции в крупные инвестиционные проекты;
- получение доступа к новейшим технологиям, технике, прогрессивным формам организации производства;
- развитие международных экономических отношений.

Тем самым, притлив иностранных инвестиций в казахстанскую экономику должен способствовать решению следующих проблем социально — экономического развития:

- продвижению казахстанских товаров и технологий на внешний рынок;
- содействию расширения и диверсификации экспортного потенциала и развития импортозамещающих производств в отдельных отраслях;
- содействию притока капитала в трудно избыточные регионы и районы с богатыми природными ресурсами для ускорения их освоения;
- созданию новых рабочих мест и освоению передовых форм организации производства;
- освоению опыта цивилизованных отношений в сфере предпринимательства;
- содействию развития производственной инфраструктуры.

Привлечение в широких масштабах иностранных инвестиций в казахстанскую экономику преследует долговременные стратегические цели создания цивилизованного, социально ориентированного общества, характеризующегося высоким качеством жизни населения, в основе которого лежит экономика, предполагающая не только совместное эффективное функционирование различных форм собственности, но и интернационализацию рынка товаров, рабочей силы и капитала [2].

Стране следует использовать свои конкурентные преимущества, в том числе, положительный макроэкономический прогноз, развитые отношения с основными торговыми партнерами, значительные запасы полезных ископаемых, выгодное географическое положение между рынками Китая, Европы, России и Ближнего Востока. Для наиболее полной реализации экономического потенциала и повышения конкурентоспособности

Казахстану необходимо продолжать курс на развитие социально-экономической инфраструктуры. [3, с. 298]

О степени заинтересованности страны в получении инвестиционных ресурсов можно судить по мерам, направленным на улучшение инвестиционного климата. Таковых мер в Казахстане осуществляется множество, что является частью инвестиционной политики государства.

Таким образом, для поддержки инвесторов, реализующих проекты в приоритетных секторах экономики, в 2014 году в соответствии с решением главы государства разработан новый пакет стимулов и государственной поддержки инвесторов.

Для инвесторов, работающих в приоритетных отраслях и осуществляющих инвестиции 12,5 млн долл. США и более (2 млн МРП), предусматриваются определенные льготы.

Так, они освобождаются от уплаты корпоративного подоходного налога, земельного налога сроком на 10 лет, налога на имущество на 8 лет.

Им возмещаются до 30% фактических затрат на строительно-монтажные работы и приобретение оборудования.

Кроме того, для них предусмотрено привлечение иностранной рабочей силы без каких-либо квот и разрешений (на период реализации проекта, а также на один год после ввода объекта в эксплуатацию).

Еще одним важным внедрением, созданным для прогрессирования инвестиционной деятельности страны, является создание специальных экономических зон.

Их функция — обеспечить максимально благоприятную среду для ведения бизнеса. Это достигается путем предоставления льгот в виде налоговых преференции. Так, инвесторы освобождаются от уплаты многих видов налогов (корпоративный подоходный налог, земельный налог, налог на имущество, НДС, социальный налог).

Создано и действуют 10 СЭЗ. Строительство инфраструктуры завершено в СЭЗ «Оңтүстік» в 2011 году, СЭЗ «Бурабай» в 2012 году и СЭЗ «Сарыарка» в 2015 году. В 5 СЭЗ строительство инфраструктуры на стадии завершения.

В СЭЗ действуют 150 проектов, из них 24 с иностранным участием (Tenaris, Alstom, Talgo, Ipek Kagit, Aselsan, EuroCopter, Bohmer, Keppel, Балтекстиль, Hyunwoo Central Asia). [4]

Следующим из нововведений в рамках улучшения инвестиционного климата страны стало внедрение принципа «одного окна» для инвесторов (свыше 300 государственных услуг). Инвесторов сопровождают от входа на рынок Казахстана до конечной реализации проекта. На сегодня свыше 2500 инвесторов получили консультации, при этом предоставлено порядка 1800 государственных услуг.

По данным ЮНКТАД, Казахстан вошел в число 25 стран, которые улучшили инвестиционную политику страны. По данным ежегодного отчета Doing Business 2016, Казахстан по количеству проведенных реформ по упрощению ведения бизнеса вошел в топ-10 стран и на первом месте в регионе. По показателю «Защита миноритарных инвесторов» Казахстан — на 25 месте.

Планируется создать отдельное судопроизводство по инвестиционным спорам. В 2018 году в Астане будет создан Международный арбитражный центр на примере опыта в Дубае.

Предпринимаемые в настоящее время государством меры, способствуют улучшению инвестиционного климата в Казахстане, при этом необходимо наращивать потенциал и не останавливаться на достигнутом, поскольку нужно оперативно реагировать на вновь возникающие в мировой экономике вызовы.

Литература

1. Омарова А.К. Финансирование и кредитование инвестиций / Алматы — 2009. — С. 32.
2. Уркумбаева А.Р. Приоритеты развития инвестиционных проектов в условиях рынка / Монография. Алматы — 2007.
3. Есентугелов А. «Трансформация экономики Казахстана: рыночная экономика, реформы, экономическая политика». Сб. стат., Алматы: РГП «Институт экономических исследований», 2006 г. — С. 298.
4. <http://sezunion.kz/>

Секція 5. МЕНЕДЖМЕНТ І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ

Белякова Виктория Викторовна
*студентка 4-го курса Экономико-правового факультета
Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова
г. Одесса, Украина*

Жмай Александр Владимирович
*преподаватель кафедры экономики и управления
Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова
г. Одесса, Украина*

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ИННОВАЦИОННОГО И ТРАДИЦИОННОГО ПОДХОДОВ К МОТИВАЦИИ ПЕРСОНАЛА

Инновационное состояние экономики заставляет динамично соревноваться между собой фирмы, как на внутреннем, так и на внешнем рынке. Для достижения конкурентного преимущества фирмы и предприятия должны производить и использовать новейшие формы и способы ведения дел. В наше время все без исключения эти характеристики сфокусированы в одном определении — инновации. Компаниям, которые действовали много лет по одной и той же технологии, трудно перестроиться на новые «инновационные рельсы», а еще труднее — убедить трудовой коллектив предлагать новые идеи. Но именно от персонала и должна исходить инициатива, направленная на совершенствование рабочего места, что даст возможность повысить эффективность работы и качества продукции [1, с. 2].

Инновационные движения в системах координационного управления становятся закономерностью формирования современного бизнеса. Термин «инновация» означает положительное, прогрессивное новшество. Категория новизны относится к высококачественным чертам изменений, которые несут значительный характер и сопровождаются изменениями в образе деятельности и мышления [3].

Применение инновационных технологий мотивации к конструктивным изменениям может быть результативным только в общей системе «нового менеджмента». В связи с этим целесообразно отметить и сопоставить два подхода к мотивации персонала компаний (табл. 1):

1. Традиционный, который применялся в эпоху промышленной экономики.

2. Инновационный, направленный на деятельность учреждений в период информационной экономики [2, с. 92].

Таблица 1

**Сравнительная характеристика традиционного
и инновационного подходов**

Фактор	Традиционный подход	Инновационный подход
Целеполагание	Мотивация не имеет прямой связи с целями компании	Мотивация максимально соответствует целям компании
Компенсационная система	Повышение размера заработной платы осуществляется во взаимосвязи с общеорганизационным развитием, а не в зависимости от тех результатов, которые были достигнуты работником	Заработная плата предполагает, что хорошо выполненная работа должна достойно вознаграждаться, в зависимости от максимального вклада в деятельность компании
Командообразование	Учитывается деятельность каждого работника по отдельности	Учитывается деятельности фирмы, которая зависит от взаимодействия сотрудников
Делегирование полномочий	Отказ от процесса делегирования полномочий	Принятие процесса делегирования полномочий
Технологии управления карьерой	Продвижение работника вверх по служебной лестнице компании в рамках своей деятельности	Перемещение сотрудника в рамках организации не только вверх по служебной лестнице, но и из одного подразделения компании в другое

Рассмотрим подробнее, в чём заключается разница между традиционным и инновационным подходами к мотивации, чем отличаются друг от друга технологии, используемые при разных подходах.

1. Целеполагание.

Традиционный подход к мотивации не подразумевает прямой связи мотивации с реализацией целей компании.

Задача инновационной деятельности заключается в создании мотивационной концепции, максимально соответствующей реализации всего комплекса организационных целей. Цели каждого работника обязаны соответствовать основным целям команды, а они, в свою очередь, должны быть связаны с целями подразделения или отдела, которые необходимы для укрепления целей и миссии организации. Постановка конкретных целей увеличивает эффективность, так как каждый

сотрудник в таком случае обладает четкими ожиданиями относительно результата.

2. Компенсационная система.

Традиционный подход к мотивации посредством заработной платы базируется на том, что заработная плата сама по себе считается мощным мотивационным фактором; повышение уровня заработной платы совершается во взаимосвязи с общеорганизационным развитием, а не в зависимости от тех результатов, которых достиг тот или иной сотрудник. Также при начислении заработной платы не учитывается разница в эффективности деятельности работников.

Инновационный подход к мотивации посредством заработной платы предполагает, что результативная деятельность должна достойно вознаграждаться, тем самым содействуя увеличению производительности и выполнению иных задач. Сотрудники, вносящие максимальный вклад в достижение стратегических целей компании, заслуживают максимального вознаграждения [3].

3. Командообразование.

Традиционный подход к мотивации персонала подразумевает, что результаты деятельности фирмы представляют собой элементарную сумму результатов деятельности каждого из работников компании. Таким образом, если каждый из служащих достиг поставленных перед ним индивидуальных целей, то автоматически будут достигнуты и цели компании.

Инновационный подход к мотивации персонала нацелен на то, что итоги деятельности фирмы находятся в прямой зависимости от взаимодействия между работниками, а не только от индивидуальных достижений. Руководителям фирм в наши дни необходимо делать ставку на командообразование, реализовывать программы, нацеленные на развитие команд, направленные на создание атмосферы взаимного доверия, открытый обмен информацией внутри команды и повышение их мотивации [2, с. 93].

4. Делегирование полномочий.

Традиционный подход к мотивации персонала подразумевает частичный либо полный отказ от такого рода технологического процесса, как делегирование полномочий.

Инновационный подход к мотивации персонала посредством использования технологических процессов делегирования полномочий даёт возможность: избавить руководителя от оперативного управления процессом; повысить заинтересованность персонала; повысить степень своевременного реагирования фирмы на внешние факторы. В результате, сотрудник приобретает организационную, экономическую, юридическую и эмоциональную свободу, необходимую для получения удовлетворения от осуществляемой деятельности [3].

5. Технологии управления карьерой.

Традиционный подход к мотивации посредством управления карьерой подразумевает продвижение работника вверх по служебной лестнице компании в рамках того рода деятельности, который был им избран в качестве основы трудовой жизни («вертикальное продвижение по службе»).

Инновационный подход к мотивации с помощью управления карьерой учитывает развитие сотрудника в рамках организации не только в рамках вертикального продвижения, но и из одного подразделения компании в другое.

Таким образом, человеческий фактор играет важную роль при формировании как отдельного предприятия, так и производственной сферы государства в целом. По этой причине необходимо уделять особое внимание мотивации персонала компаний. При правильном подходе к мотивации работников будет наблюдаться увеличение производительности труда, увеличение качества продукции и общее усовершенствование результатов работы фирмы [3]. Для каждой организации обязана разрабатываться в установленный момент времени собственная концепция мотивации, что даст возможность разрешить определенные трудности, а в конечном итоге достигнуть организационных целей.

Литература

1. Акимочкина Т. А. Подход к мотивации персонала в инновационной организации / Жилина Е. А. // Вестник «Экономические науки». — 2015 г. — с. 4.
2. Тищенко А. О. Особенности управления персоналом в инновационных организациях / Материалы Научной конференции «Ломоносовские чтения» 2015 года и Международной научной конференции студентов, аспирантов и молодых ученых «Ломоносов-2015» // Под ред. М. Э. Соколова, Г. А. Голубева, В. А. Иванова, В. И. Кузицина. — Севастополь: ООО «Экспресс — печать». — 2015 г. — 464 с.
3. Инновационные подходы к мотивации персонала [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.training-partner.ru/staty/innovacionnye-podhody-k-motivacii-personala.html> — Название с экрана.

Ленська Наталія Ігорівна
*студентка 4-го курсу Економіко-правового факультету
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Жмай Олександр Володимирович
*викладач кафедри економіки та управління
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ В МЕНЕДЖМЕНТІ

У теорії менеджменту раціональне прийняття рішень ґрунтується на формальних процедурах, фактах, знаннях та інформації. У багатьох випадках, однак, менеджери покладаються на інтуїцію, почуття і досвід.

Людське мислення може бути як логічним, так і творчим. Для логічного мислення характерні поетапні міркування і дотримання основних законів логіки. Творче мислення — це відхід від традицій, воно базується на тому, що ставить під сумнів існуючі гіпотези. У ньому немає яких-небудь строгих процедур або правил. Якщо логічний підхід можна охарактеризувати як раціональне, традиційне, аналітичне, вертикальне або «лівостороннє» мислення (тобто те, за яке відповідає ліва півкуля головного мозку), то творчий підхід відрізняється уявою, оригінальністю, інтуїцією, універсальним ставленням, «правостороннім» мисленням [4, с. 93].

Інноваційне мислення являє собою раціональний компроміс цих підходів: творчі процеси використовуються в ньому для генерації оригінальних ідей шляхом підключення уяви. Ці ідеї потім класифікуються, проходять відбір, організуються і перевіряються із застосуванням конструктивного і логічного мислення.

Сьогодні інноваційне мислення стає все більш потрібним. Але, незважаючи на це, для більшості людей воно залишається явищем незвичним, тому що вони не здатні ще мислити вільно. Тільки 4–5% людей у світі володіють інноваційним мисленням [4, с. 95].

Інноваційне мислення — це навик, якому можна навчити і який, при практичному його застосуванні, може і повинен удосконалюватися. Важливо, щоб усім членам групи була надана підтримка в процесі пошуку, розробки та реалізації нових ідей, і це дозволить їм максимально використовувати власні інноваційні здібності і загальний потенціал організації в цілому.

Основні рекомендації з розвитку інноваційного мислення:

- *Слід уникати традиційного і рутинного способу мислення.* Людина не може звільнитися від традиційних схем мислення через особливості розуму в організації інформації. З віком звичаї і звички стають все міцнішими. Ще З. Фрейд зазначав, що люди мислять за допомогою асоціацій, і їх рішення схильні до впливу асоціативних процесів. Тому сприйняття і інтерпретація нової ситуації базуються на тому, як люди переживали і управляли попередніми ситуаціями. Це несвідомо веде до шаблонного мислення, яке заважає людині аналізувати інформацію тільки на основі її якості. Теоретики і практики повинні навчитися розпізнавати те, що ховається за вже сформованими структурами.
- *Необхідно заохочувати зміни та інновації.* Прагнення до змін та інновацій має знаходити підтримку і в області теорії, і в конкретних справах. До інноваційних розробок слід залучати всіх членів організації, а не тільки топ-менеджмент або працівників відділу науки та техніки. Вищій ланці управління треба використовувати специфічні стимули для заохочення інноваційної активності співробітників.
- *Слід підвищувати рівень підготовки менеджерів.* Вони повинні усвідомлювати минулий стратегічний досвід, щоб своєчасно розпізнавати обмеження в поточній політиці. Зараз цього не спостерігається, тому необхідні підготовчі семінари для підвищення інформованості в області теорії стратегії [1, с. 197].

Провівши аналіз різних методик, автори виділили 4 найбільш поширених, які можуть використовуватися для формування стійкого прагнення до творчості. Хоча корисність і практична застосування цих вправ може і не відразу стати очевидною, але вони змінюють сформовані способи мислення, переміщаючи співробітників в сферу гри та несподіванок.

1. Мислення Януса. Е. І. Ротенберг в 1979 році запропонував термін «мислення Януса» (римський Бог з двома обличчями, які дивляться в протилежні напрями), щоб в один момент часу спиратися в мисленні на цілі, які суперечать один одному — тобто одночасне зародження двох справжніх протилежних ідей. Після вивчення 54 лауреатів Нобелівської премії, Ротенберг прийшов до твердження про те, що більшість наукових проривів і художніх шедеврів є результатом «мислення Януса». Він стверджував, що творчі люди, які активно формулюють антитетичні (прямо протилежні) ідеї і потім вирішують їх, досягають видатних результатів. Суть висновків Ротенберга полягає у формуванні протилежних ідей або таких, які суперечать загальноприйнятим з метою розширення кола розглянутих можливостей [2, с. 235].

2. Синектика. Ця методика була запропонована У. Дж. Гордоном. Термін «синектика» означає поєднання в процесі пошуку рішення проблеми

різномірних, часом навіть несумісних елементів. Цей метод є розвитком і вдосконаленням методу мозкового штурму. Синектичні вправи сприяють творчості і дозволяють працівникам використовувати метафори, аналогії і зіткнення протилежностей з метою зміни парадигм мислення. Така вправа може бути використана для того, щоб перетворити добре знайоме в невідоме, або розглянути його з абсолютно іншої точки зору. Прикладом методу синектики можна назвати рішення проблеми американською компанією Kellogg, якій потрібно було створити ефективну упаковку для чіпсів з умовою, щоб вона не вимагала заповнення великою кількістю повітря, а також, щоб не ламався продукт. Рішення знайшлося в подібній ситуації – прибирання осіннього листа. Коли упаковується сухе листя, воно лягає хаотично, залишаючи багато повітря між листям, які кришаться. А якщо прибирати їх після дощу, листя більш гнучкі, тому легко пресуються. З цієї ідеї і почалися чіпси Pringles [3, с. 52].

3. Творче візуальне спостереження. Воно включає сукупність тренувань під керівництвом менеджера з використанням образних розповідей, які допомагають зосередити зусилля на проблемі і запропонувати варіанти її рішення.

4. Гра «Еврика». У відповідні моменти вимовляють слова: «прозріння», «еврика», «мозковий прорив» або «ага!». Духовно орієнтовані люди говорять про надприродні явища. Схильні до наукового мислення використовують слово «еврика». А індивіди артистичного складу використовують вигук «Ага!». Мислячі люди, подібно лікарям, міркують про «мозкові прориви». Менеджери використовують ігри, головоломки та відкриття, щоб відновити звичку грати і дивуватися, що, в свою чергу активно впливає на формування інноваційного мислення.

В основі застосування цих методів лежать загальні принципи творчого виробництва ідей:

1) творчість легко блокується оцінкою і критикою: процес генерації ідей повинен бути відділений від процесу їх оцінки та вибору найкращої ідеї;

2) творчості перешкоджає надлишок досвіду, знань або експертної кваліфікації: в групах, де відбувається створення ідей, повинні забезпечуватися різнохарактерність і присутність різних дисциплін;

3) в цих групах не повинні брати участь агресивні, схильні до домінування, нав'язування своєї думки люди;

4) маленькі групи дуже сильно залежать від модератора, а в великих немає спонтанності. Оптимальний розмір інноваційної групи – близько дванадцяти чоловік;

5) результати діяльності групи залежать від робочих умов – необхідна тиха, приємна і розслаблююча атмосфера, без зовнішніх впливів і спостерігачів.

Таким чином, можна зробити висновок, що було б ефективно використовувати зазначені вище та інші методи розвитку інноваційного мислення з метою розвитку креативних можливостей підлеглих, що представляють собою невід'ємну частину освіти протягом усього життя.

Література

1. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформаційної економіки / В. І. Захарченко, М. М. Меркулов, М. М. Корсікова. — К.: ЦУЛ, 2012. — 448 с.
2. Інноваційний розвиток: економіка, інтелектуальні ресурси, управління знаннями / Під ред. Б. З. Мільнера. — М.: ИНФРА — М, 2011. — 624 с.
3. Кудрявцев О. В. Методи інтуїтивного пошуку технічних рішень (методи аналізу проблем та пошуку рішень в техніці) / О. В. Кудрявцев. — М.: Річковий транспорт, 1991. — 112 с.
4. Миколайчик З. Рішення проблем в управлінні. Ухвалення рішень і організація робіт / З. Миколайчик. — Х.: Вид-во Гуманітарний центр, 2004. — 472 с.

Павловські Гжегож

*аспірант кафедри економіки підприємств
та інформаційних технологій,
Львівський університет бізнесу та права,
м. Львів, Україна*

УПРАВЛІНСЬКА ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, МОДЕЛЬ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ЗДІЙСНЕННЯ

Сучасна практика ведення бізнесу доводить, що одним із основних способів пошуку напрямів покращення системи менеджменту підприємства є управлінська діагностика як часткова діагностична ціль системи діагностики діяльності (або економічної діагностики) підприємства.

Так, результати виконаних досліджень за проблемою [1–8] та вивчення практичних матеріалів дозволяють стверджувати, що:

1. Управлінська діагностика підприємства — це процес комплексного аналізу внутрішніх змінних (технології та ресурсів, структури, працівників) та можливостей підприємства, який спрямований на оцінку їх наявності та відповідності цілям і завданням, на оцінку поточного стану, тенденцій та перспектив розвитку підприємства на основі дослідження (постійного моніторингу, аналізу, оцінки) його сильних і слабких сторін (позицій) за відповідними бізнес-індикаторами з метою виявлення і усунення проблем та недоліків системи менеджменту підприємства в часі.

2. Система управлінської діагностики являє собою сукупність суб'єктів, об'єктів, ресурсів, технології, методів (набір способів, прийомів та засобів), бізнес-індикаторів та критеріїв (параметрів), які у взаємодії забезпечують досягнення діагностичних цілей системи цілей управлінської діагностики з метою підвищення ефективності та розвитку системи менеджменту підприємства (рис. 1).

3. На основі аналізу інформації [1, с. 31; 2] з'ясовано, що технологія здійснення управлінської діагностики підприємства — це логічно обґрунтована послідовність стадій (підготовчої, основної та завершальної), яка поєднує (містить) методи (набір способів, прийомів та засобів) та інструментарій і спрямована на підвищення рівня ефективності системи менеджменту.

Тут варто також зауважити, що підготовча стадія технології здійснення управлінської діагностики підприємства передбачає реалізацію таких 4-х етапів:

- 1 етап — інформаційне забезпечення управлінської діагностики;
- 2 етап — встановлення діагностичних цілей системи цілей управлінської діагностики;
- 3 етап — вибір методів здійснення управлінської діагностики;
- 4 етап — побудова системи діагностичних бізнес-індикаторів та критеріїв, які б репрезентативно відображали стан певних сфер функціонування підприємства залежно від діагностичних цілей системи цілей управлінської діагностики.

В свою чергу основна стадія технології здійснення управлінської діагностики підприємства включає такі 3-и етапи:

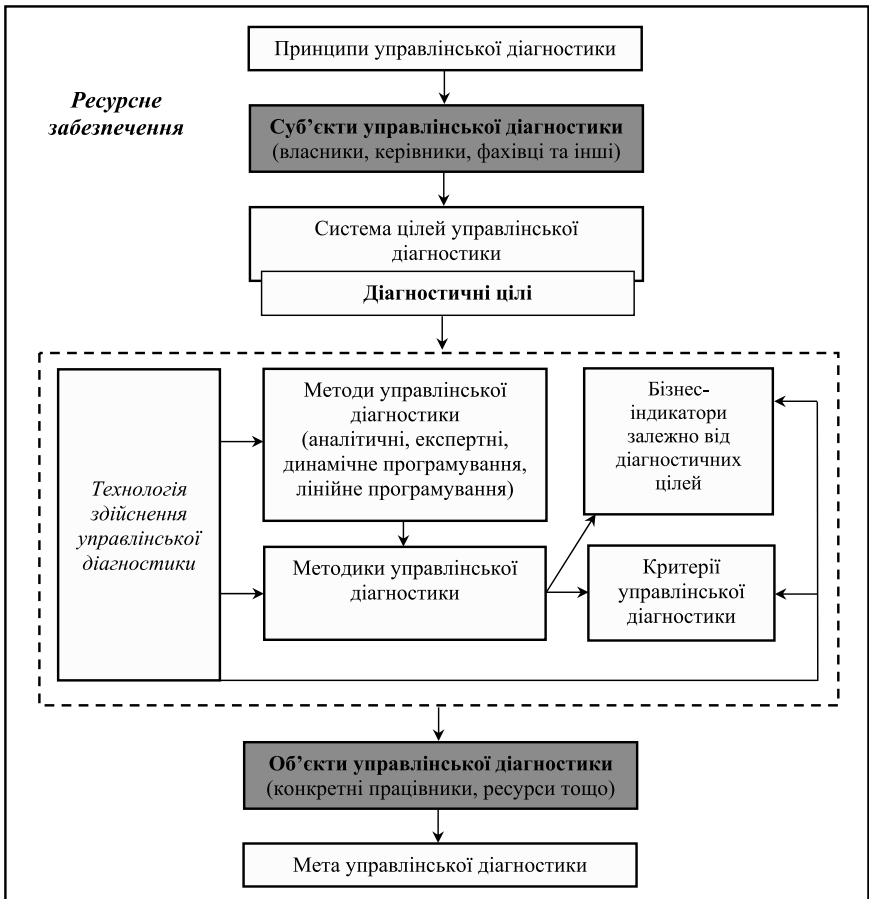

Рис. 1. Структурна модель системи управлінської діагностики підприємства
 Джерело: сформовано на основі [1, с. 25; 3, с. 10]

1 етап — формування бази даних про фактичні значення діагностичних бізнес-індикаторів, їхню динаміку та взаємозв'язки;

2 етап — обробка інформаційного масиву даних з метою виявлення реального стану об'єкта управлінської діагностики;

3 етап — встановлення діагнозу — загального (конкретного) висновку про стан, проблеми та перспективи об'єкта управлінської діагностики).

Що стосується завершальної стадії технології здійснення управлінської діагностики підприємства, то вона передбачає розроблення альтернативних заходів з усунення виявлених проблем (або недоліків) та використання потенційних можливостей (наявних, можливих).

Література

1. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О.Г. Мельник. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. — 344 с.

2. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: [монографія] / за заг. ред. проф. А.Е. Воронкової. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. — [2-ге вид., переробл. і доповн.]. — 520 с.

3. Гетьман О.О. Економічна діагностика: [навч. посібник для студентів ВНЗ] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. — Київ: Центр навчальної літератури, 2007. — 307 с.

4. Лук'янова В.В. Діагностика функціонування економічних систем з урахуванням фактору ризику / В.В. Лук'янова // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2012. — Вип. 1 (44). — С. 239–245.

5. Коваленко О.В. Роль економічної діагностики у процесі прийняття рішень / О.В. Коваленко, Д.М. Біда // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. — 2014. — Вип. 7. — С. 5–11.

6. Довбня С.Б. Методологія формування дворівневої системи управлінської діагностики / С.Б. Довбня // Економічний вісник Національного гірничого університету. — 2015. — № 1. — С. 118–123.

7. Станьковська І.М. Управлінська діагностика: загальна концепція та застосування в системі управління конкурентоспроможністю / І.М. Станьковська // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. — 2013. — Вип. 9 (2). — С. 83–88.

8. Андрушків Б.М. Управлінська діагностика як спосіб пошуку напрямів покращення системи менеджменту на підприємстві / Б.М. Андрушків, А.І. Піхурко // Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій», 25–26 листопада 2015 р. — Т.: ТНТУ, 2015. — Том 2. — С. 168–169.

Секція 6. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ, СТРАХУВАННЯ І БІРЖОВА СПРАВА

Белялов Талят Енверович

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Загоруйко В'ячеслав Олександрович

*студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА ЦІЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку економіки України посилюється дестабілізація в усіх її сферах. Однією з важливих передумов розвитку підприємства є його економічна безпека.

Завдяки оцінці рівня економічної безпеки підприємства можна проаналізувати ефективність діяльності підприємства, виявити його проблеми та попередити можливі загрози для бізнесу, що можуть виникнути у майбутньому.

В ринковій економіці підприємства функціонують в умовах невизначеності та непередбачуваності — виникають різні небезпечні явища у підприємстві: спад виробництва, недобросовісна конкуренція, шахрайство, корупція, рейдерство, недосконале комерційне законодавство, криміналізація суспільства, влади та бізнесу. Все це вимагає формування системи економічної безпеки як держави в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання.

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування в теперішньому часі і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Однією з основних функціональних цілей економічної безпеки підприємства є забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації.

Термін «комерційна таємниця» був введений у правовий оборот Законом України «Про підприємства в Україні» від 27.03.1991р.

Сьогодні правове регулювання комерційної таємниці та її інтелектуальної власності ґрунтується на положеннях глави 46 Цивільного кодексу України та Закону України «Про інформацію».

Відповідно до ст. 505 ЦКУ, комерційною таємницею є «інформація (відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці), яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію»

Згідно зі ст. 162 ГКУ, «суб'єкт господарювання, який є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умови, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володілець інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності»

Отже, законодавство передбачає право власника комерційної інформації, що є конфіденційною, на вжиття заходів щодо захисту такої інформації.

Згідно зі ст. 506 ЦКУ, до майнових прав на комерційну таємницю належать, зокрема, виключні права дозволяти використання комерційної таємниці і перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці. А відповідно до ст. 36 ГКУ, склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону.

Таким чином, під комерційною таємницею підприємства слід розуміти відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами й іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) які може заподіювати збиток його інтересам.

Комерційна таємниця має наступні, властиві тільки їй, відмінні ознаки. А саме:

- 1) предмет комерційної таємниці;
- 2) суб'єкт комерційної таємниці;
- 3) заборона розголошення відомостей, що складають комерційну таємницю;

4) наявність збитку і несприятливих наслідків для особи, що причинили збиток власникові комерційної таємниці.

Надійний захист комерційної таємниці полягає в гарантуванні таємниці на науковотехнічні досягнення, розроблення нових технологій, інтелектуальну власність, ноу-хау, в тому числі й комерційні таємниці. Підприємство, у свою чергу, має дбати про захист комерційної таємниці своєї фірми, технічне переоснащення охоронних систем і захист від розповсюдження інформації, яка компрометує фірму чи її працівників.

Література

1. Господарський кодекс України / Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18, № 19–20, № 21–22.
2. Закон України «Про інформацію» / Відомості Верховної Ради України, 1992, № 48, ст. 650.
3. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» / Відомості Верховної Ради України від 7 червня 1996 р., № 236/96.
4. Марущак А. І. Правові основи захисту інформації з обмеженим доступом: Курс лекцій. — К.: КНТ, 2007. — 208 с.
5. Сафаралиев Г. К., Бердашкевич А. П. Анализ правовой концепции режима коммерческой тайны / «АКДИ Экономика и жизнь». — М., 2004.
6. Цивільний кодекс України / Відомості Верховної Ради України. — 2003.

Белялов Т. Е.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Калініченко Є. І.

*студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Економічна безпека банківської установи відображає її захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечення управління активами і пасивами відповідно до граничних значень індикаторів безпеки, котрі враховують ризики збереження власного капіталу банку, його ефективного використання, спроможність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами і державою за умови легітимності операцій і відповідності його фінансових документів вимогам наглядових органів. [1]

Нинішні загрози в банківській діяльності характеризуються насамперед своєю різноманітністю та мають комплексний характер і, як правило, проявляються в економічних наслідках діяльності банків. [2]

Аналіз організації економічної безпеки в банках показує, що, незважаючи на запровадження банками певних заходів їх безпеки, вони продовжують нести збитки, втрачати свої позиції на ринку, знижувати темпи розвитку та залишаються недостатньо адаптованими до змін економічної ситуації. Заходи економічної безпеки у більшості своїй спрямовані на виявлення, локалізацію, усунення правопорушень, що скоюються працівниками банків у матеріальній та інтелектуальній сфері і не враховують управлінську сферу та сферу зовнішніх економічних взаємовідносин банків. Крім того, заходи безпеки мають відокремлений характер навіть у межах однієї сфери. Перетинаючи порушення в одному місці безпека банків не поширює своїх дій на інші можливі осередки порушень і відновлює свій вплив тільки у разі виявлення нових порушень. [2]

Стан діяльності банківських установ в Україні засвідчив, що в останні роки економічна безпека не виділяється як окремий вид безпеки і безпекові заходи здійснюються в загальному порядку діяльності

служби безпеки банку. Крім того, у невеликих банках або ж відділеннях чи філіях банків, заходи економічної безпеки взагалі практично відсутні або проводяться на пасивному рівні — захисту. Особливою проблемою є те, що банківська безпека традиційно вважається функцією спеціального підрозділу — служби безпеки і ніяк не трансформується до інших підрозділів банку. Такий підхід сформували якраз колишні працівники правоохоронних органів, штучно виключивши з суб'єктів безпеки інші підрозділи та персонал банків. [3]

Література

1. Рейтинг життєздатності українських банків-2016 (Forbes) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bankografo.com/rejting-zhittyezdatnosti-ukrayinskih-bankiv-2016-forbes.html>.
2. Зачосова Н. В. Формування системи економічної безпеки фінансових установ: монографія / Н. В. Зачосова. — Черкаси: ПП Чабаненко Ю. А. — Черкаси, 2016. — 375 с.
3. Мельник С. І. Формування системи економічної безпеки банку / Мельник С. І. // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2010. — № 29. — С. 149–152.

Белялов Талят Енверович

кандидат економічних наук

*доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

Одинець Роман Володимирович

*студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ЯК ІНСТРУМЕНТОМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується наявністю значної кількості чинників, які можуть бути джерелом виникнення загроз фінансово-економічним інтересам підприємства. Запобігати їх впливу та адекватно реагувати на них має система управління фінансово-економічною безпекою господарського суб'єкта через механізм її функціонування.

Вагомий вклад у розвиток науки про фінансово-економічну безпеку зробили такі вчені і практики, як І.О. Бланк, О.І. Барановський, М.М. Єрмошенко, О.А. Кириченко, Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко, М.О. Кизим, О.І. Черняк. Разом з тим, незважаючи на велику кількість публікацій, певні теоретичні та практичні питання, пов'язані із системою управління фінансово-економічною безпекою, залишаються дискусійними. Серед них — проблема управління прибутком в контексті забезпечення його фінансово-економічної безпеки.

Одним з найважливіших показників, які визначають фінансово-економічну безпеку підприємства, є прибуток, а головною метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна вважати досягнення максимальної його прибутковості та створення умов для подальшого фінансово-економічного розвитку шляхом попередження внутрішніх і зовнішніх загроз.

В якості найважливіших умов, що враховуються при забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства є оптимізація витрат підприємства, адаптація підприємства до нововведень та постійна диверсифікація його продукції. Саме ці умови здатні надати найбільш істотний вплив на формування прибутку підприємства та забезпечити тим самим високий рівень його фінансово-економічної безпеки.

Основними завданнями управління прибутком на підприємстві є:

- виявлення резервів збільшення прибутку за рахунок виробничої діяльності, інвестиційних та фінансових операцій;
- оцінювання прибутковості виробничої і комерційної діяльності;
- виявлення резервів збільшення прибутку за рахунок оптимізації постійних і змінних витрат;
- обґрунтування облікової політики підприємства, цінової політики;
- зміцнення конкурентних позицій підприємства за рахунок підвищення ефективності розподілу і використання прибутку.

Управління фінансово-економічною безпекою входить до загальної системи управління безпекою підприємства, при цьому вона становить найважливішу його функціональну підсистему, яка забезпечує реалізацію управлінських рішень переважно в фінансовій сфері діяльності суб'єкта господарювання.

Управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві дозволяє: забезпечити високий рівень фінансової стійкості, платоспроможності та фінансової незалежності підприємства у довгостроковому періоді; забезпечити оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; ідентифікувати зовнішні і внутрішні небезпеки та загрози фінансовому стану підприємства та визначати заходи для їх вчасного усунення; самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію; забезпечувати достатню гнучкість при прийнятті фінансових рішень; забезпечувати захищеність фінансових інтересів власників підприємства.

Узагальнюючи вищевикладене, можна сказати, що фінансово-економічна безпека і незалежність підприємства, можуть бути забезпечені, якщо будуть визначені найважливіші стратегічні напрямки забезпечення безпеки бізнесу, побудована чітка логічна схема своєчасного виявлення і ліквідації можливих небезпек і загроз, зменшення наслідків господарського ризику.

Література

1. Ареф'єва, О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки [Текст] / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 1 (91). — С. 98–103.
2. Орлик, О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення [Текст] / О. В. Орлик // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: у 2 т.: колективна моногр. — Дніпропетровськ: «ФОРМ Дробязко С. І.», 2014. — Т. 2. — С. 176–182.
3. Мойсенко, І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Текст] / І. П. Мойсенко, О. М. Марченко. — Львів: ЛьвДУВС, 2011. — 380 с.

4. Орлик, О.В. Фінансово-економічна безпека підприємства та підходи до її забезпечення [Електронний ресурс] / О.В. Орлик // Інформаційна та економічна безпека: матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції. — Х.: ХІБС УБС НБУ, 2014. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). — Систем. вимоги: Pentium; 512 Mb RAM; Windows XP, 7, 8; Adobe Acrobat Reader 5.0–10.0. — Назва з екрану.

Золковер Андрій Олександрович

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Сметанський Ігор Сергійович

*студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

МЕТОДИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКУ ПОРТФЕЛЬНОГО КРЕДИТУ

У даній статті ми розкриємо сутність портфельного кредитного ризику банку. Розглянуто основні методи мінімізації портфельного кредитного ризику

Дослідження проблеми методів мінімізації ризику кредитного портфеля банку є необхідним для підвищення ефективності банківської діяльності. Кредитний портфель комерційного банку є одним із найризикованіших напрямків, і найвагоміших компонентів структури відсоткових доходів, тому надзвичайно важливо ефективно управляти кредитним ризиком.

Основною метою управління кредитного ризику є мінімізація впливу ризику на кредитний портфель, так як повністю позбутися ризику неможливо.

Для того, щоб з'ясувати сутність управління кредитним ризиком, спочатку дамо визначення поняттю «портфельний кредитний ризик».

«Портфельний кредитний ризик — це можливість зменшення вартості частини активів банку або зниження їхньої прибутковості відносно розрахункового запланованого рівня у зв'язку з динамікою структурних елементів кредитного портфеля, що впливає на фінансовий стан банку та платоспроможність.

Спираючись на дослідження таких вчених як Маслак Н. Г., Стешенко О. Д., А. О. Єпіфанов та Т. А. Васильєва можемо згрупувати такі основні методи мінімізації кредитного ризику, як лімітування, створення резервів, сек'юритизація, диверсифікація, концентрація, страхування, контроль за станом кредитного портфеля банку.

Вчені Єпіфанов А. О. та Васильєва Т. А. домінуючу роль управління ризиком кредитного портфеля віддають методу лімітування. Сутність

методу заключається в тому, що банк визначає максимально допустимий розмір в граничних величинах, так і відносних показниках (нормативи, коефіцієнти, індекси) позики чи напряду кредитування. Цей метод забезпечує уникнення банком критичних втрат, які можуть виникнути внаслідок необдуманого концентрації будь якого ризику, також даний метод забезпечує диверсифікацію кредитного портфелю.

Метод лімітування заснований на таких принципах:

охоплення всіх видів банківської діяльності, пов'язаної із відкриттям ризикових кредитів; планування усіх можливих витрат при розрахунку лімітів; ліміти встановлюються, виходячи із внутрішнього кредитного рейтингування конкретних позичальників або їхніх груп; ліміти не підлягають перегляду на вимогу клієнтів банку; лімітування має базуватися на результатах комплексної оцінки кредитоспроможності позичальників з урахуванням ризику дефолту потенційних контрагентів.

Метод резервування полягає в акумулюванні частини коштів на спеціальному рахунку для цього створюється спеціальний фонд, шляхом резервування частини коштів банку на окремих бухгалтерських рахунках, з яких при неповерненні кредиту списується відповідна сума. Зарезервовані кошти використовують для покриття витрат за кредитними операціями.

Метод забезпечує надійність і стабільність банку та банківської системи. Переваги методу резервування є можливість для банку швидкого відшкодування зазнаних фінансових втрат, а недоліками — відволікання частини фінансових ресурсів на формування резерву, що призводить до зниження ефективності використання капіталу банку.

Метод страхування закладається в тому, що кредитний ризик банку переноситься на страхову компанію. Переваги методу страхування ризику є те, що обсяг відшкодування негативних наслідків не має встановленого ліміту, тобто не обмежується. Сформований страховий фонд за рахунок відрахувань, визначає вартість об'єкта страхування, розмір страхового внеску та відповідно страховою сумою.

Метод диверсифікація є одним із, що означає процес модифікації складу й структури кредитного портфелю банку за допомогою кредитів, що відрізняються один від одного основними параметрами й характеристиками. Диверсифікація використовується для нейтралізації негативних фінансових наслідків, несистематичних видів ризиків.

Метод диверсифікації полягає розподілу кредитів за різними галузями економіки (галузева диверсифікація), розподіл кредитів між різними регіонами (регіональний розподіл), розподіл кредитів за різними категоріями позичальника (портфельна диверсифікація). Диверсифікації є простим, а також найменш затратним, бо не вимагає проведення детального аналізу ринку.

Метод концентрації є протилежним до методу диверсифікації. Сутність методу заключається в зосередженні кредитних операцій банку в певній галузі чи групі взаємопов'язаних галузей, концентрують свої кредитні ресурси у таких галузях економіки, як паливно-енергетичний комплекс, оптова та роздрібна торгівля, інвестування нерухомості, концентрація на певних географічних території, або на певних категорій клієнтів.

Перспективним методом управління кредитним ризиком є *сек'юритизація* — форма продажу банками своїх кредитних вкладень. Суть полягає в тому, що банк емітує під частину дохідних активів цінні папери і реалізує їх на відкритому ринку. Переваги: одержання ліквідних коштів, які можна використати для подальшого розвитку, зменшення ймовірності виникнення у банку процентного, кредитного ризиків, поліпшення виконання чинних нормативів. Недоліки методу: сек'юритизація не є суб'єктом спеціалізованого вітчизняного законодавства, а тому виникають труднощі її узгодження з корпоративним, податковим, банківським законодавством; в Україні немає ефективної ринкової інфраструктури; низький рівень стандартизації кредитів; низький суверенний кредитний рейтинг України; незадовільний рівень системи ризик-менеджменту у банках.

Метод контролю полягає у постійному моніторингу і контролю ризику, зокрема відстеження виконання нормативів обмеження ризику особами, відповідальними за прийняття ризикових рішень, аналіз поточних значень кредитного ризику щодо небезпечного наближення до критичних показників.

Отже, необхідно зазначити, що кожний із перелічених методів мінімізації портфельним кредитним ризиком має як свої переваги, так і недоліки, а тому у сучасних умовах нестабільності фінансової системи найдоцільніше застосовувати комплексний підхід щодо управління кредитними ризиками через диверсифікацію методів та інструментів, які дають змогу мінімізувати збитки банків за будь-якого розвитку подій.

Література

1. Корнєєв В.В. Управління кредитними ризиками комерційних банків в умовах фінансової кризи / Корнєєв В.В., Пасько С.В. // Наука й економіка. — 2011. — № 1(21). — С. 38–43.
2. Лісна Р. П. Управління кредитними ризиками в банку / Лісна Р.П. // Вісник університету банківської справи Національного банку України. — 2011. — № 1 (10). — С. 202–205.
3. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем / Бугель Ю. // Галицький економічний вісник. — 2010. — № 2(27). — С. 157–163.

4. Бобиль В. Сек'юритизація банківських активів у контексті управління портфельним кредитним ризиком / Бобиль В., Соловей М. // Вісник НБУ. — 2010. — № 1. — С. 22–25.

5. Онищенко В.О. Методи управління кредитним портфелем банку / В.О. Онищенко, Н.І. Волкова // Економіка і регіон. — 2014. — № 5. — С. 3–9. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2014_5_3.

6. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Постанова Правління НБУ від 06.07.2000 р. № 279 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>.

7. Стешенко О.Д. Управління кредитним портфелем комерційного банку / О.Д. Стешенко // Вісник економіки, транспорту і промисловості № 42, 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

8. Гринько О. Теоретичні аспекти сутності та визначення диверсифікації кредитного портфеля банку / Гринько О. // Вісник НБУ. — 2011. — № 4. — С. 38–45.

9. Маслак Н. Г. Управління кредитним ризиком банку [Текст]: монографія — Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. — 86 с.

Коваленко Дмитро Іванович

кандидат економічних наук

*доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

Ломако Карина Вадимівна

*магістр кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Світова фінансова криза торкнулась багатьох секторів економіки України і негативно вплинула на діяльність багатьох підприємств. Найбільше криза проявила себе у великих містах, в яких акумулюють свою діяльність банківські, торгівельні, будівельні та інші суб'єкти господарювання. Ускладнення доступу до кредитів та інших фінансових ресурсів призвели до спаду або згортання діяльності, погіршення фінансово-економічних показників, зменшення фінансової стійкості та стабільності вітчизняних підприємств.

Оцінка погіршення фінансового стану підприємств засвідчила, що основною причиною виникнення ознак кризових процесів на підприємстві є недосконалий антикризовий менеджмент. Виправити таку ситуацію можливо за рахунок дотримання належного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є досить актуальним питанням в сучасних умовах господарювання, так як останнім часом все частішими стають випадки недобросовісної конкуренції, фіктивного підприємництва, рейдерських атак, які є загрозою нормальному функціонуванню і розвитку підприємства [1].

Існуючі в науковій літературі визначення та підходи до трактування сутності категорії «фінансово-економічна безпека» доводять, що вони переважно засновані та отожднюються з взаємопов'язаними категоріями «фінансова безпека» та «економічна безпека».

Донині немає чіткого визначення поняття «фінансово-економічна безпека», яке б чітко розрізняло його від понять економічної та фінансової безпеки.

Більшість авторів базовою категорією понятійного апарату фінансово-економічної безпеки підприємства вважають економічну безпеку, визначаючи її як стан найбільш ефективного використання ресурсів для подолання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства сьогодні і в майбутньому [1].

Інші науковці більш схилиються до думки, що фінансово-економічна безпека відображає такий фінансовий стан підприємства, який характеризується стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз, здатністю реалізувати власні інтереси, місії і завдання та забезпечувати їх достатніми обсягами фінансових ресурсів [2].

Автори, які ототожнюють поняття фінансової та фінансово-економічної безпеки, вважають їх складовою економічної безпеки та спроможною забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та фінансову незалежність підприємства у довгостроковій перспективі [2].

Розуміння сутності фінансово-економічної безпеки підприємства не буде цілісним, якщо не врахувати її основні функціональні цілі [3]. Серед них автори виділяють цілі, які стосуються не стільки фінансових аспектів діяльності підприємства, а суто економічних результатів, зокрема: досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством, досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та інтелектуального потенціалу, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, правовий захист всіх ланок господарської діяльності, інформаційний захист та ін.

Найбільший негатив для підприємства несуть фінансові загрози, які можуть мати як об'єктивний, так і суб'єктивний характер.

Наявність значної кількості загроз в забезпеченні фінансової стійкості підприємства вимагає вдосконалення механізмів забезпечення його фінансово-економічної безпеки. Реалізувати ці вимоги можливо за рахунок моніторингу внутрішніх та зовнішніх загроз, можливого їх впливу на результати діяльності підприємства та розробки превентивних управлінських рішень.

Основними функціональними цілями забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна вважати: забезпечення високої економічної ефективності роботи (рентабельності всіх видів), забезпечення ділової активності і відповідно, забезпечення фінансової стабільності та незалежності підприємства [4].

Управління фінансово-економічною безпекою підприємства передбачає реалізацію певного механізму, складовими якого є певні принципи, методи, інструменти та важелі. Серед методів виділяють адміністративні, економічні, організаційно-технологічні, інституційно-правові, інформаційні та соціально-психологічні [5, 6, 7].

Управління фінансово-економічною безпекою в зарубіжній літературі найчастіше розглядається як зовнішнє управління, що здійснюється спеціально підготовленими та запрошеними на підприємство фахівцями і доцільно тільки на підприємствах, банкрутство яких має негативні суспільні наслідки. На інших підприємствах організація менеджменту безпеки здійснюється на основі принципів саморегулювання [8].

Узагальнюючи думку багатьох авторів, серед проблем фінансово-економічної безпеки підприємства, які потребують невідкладного вирішення, необхідно виділити:

- відсутність визначеності у виборі складових фінансово-економічної безпеки підприємства;
- труднощі з визначенням складу оціночних критеріїв складових фінансово-економічної безпеки;
- відсутність загальновизнаних вітчизняних методик оцінки рівня складових фінансово-економічної безпеки підприємства, оскільки підходи, які здобули визнання у зарубіжній практиці, не завжди можна застосувати в умовах економіки України;
- відсутність методики комплексної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, з урахуванням всіх її складових. Ця проблема досить істотна, оскільки рівні різних складових визначаються за різними шкалами, що ускладнює їх зведення в єдиний комплексний показник [9].

Література

1. Олейникова Е. А. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность): учеб. пособие / Е. А. Олейникова. — М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. — 288 с.
2. С. В. Леонов, Н. Г. Пігуль, І. М. Боярко та ін.. Управління фінансами акціонерних товариств [Текст]: навчальний посібник / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»; [С. В. Леонов, Н. Г. Пігуль, І. М. Боярко та ін.]. — Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. — 305 с.
3. Мойсеєнко І. П. Особливості формування фінансово-економічної безпеки підприємства [Текст] / І. П. Мойсеєнко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. Збірник наукових праць. — 2011. — Вип. 1. — С. 140–147.
4. Джевицкая Е. С. Технологии управления коммерческой эффективностью деятельности производственной организации / Менеджмент: опыт, проблемы, перспективы. Монография. — Пенза: ПГУАС, 2016. — С. 21.
5. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення [Текст]: монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук; за ред. Т. Г. Васильціва. — Львів: Ліга-Прес, 2012. — 386 с.

6. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Текст]: навч. посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. — Львів, 2011. — 380 с.

7. Орлик О. В. Методи управління фінансово-економічною безпекою [Текст] / О. В. Орлик // Сборник научных трудов SWorld. — Иваново: МАРКОВА АД, 2014. — Т. 28. — Вып. 1. — С. 37–41.

8. Мойсеєнко І. П. Системний механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства / І. П. Мойсеєнко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. — 2013. — Вип. 1. — С. 284–291.

9. Концептуальні засади формування фінансово-економічної безпеки: кол. моногр. / за заг. ред. д. е. н., проф. Шкарлета С. М.; М-во освіти і науки України; Чернігів. нац. технол. ун-т — Ніжин: ФОП Лук'яненко В. В. ТПК «Орхідея», 2015. — 439 с.

Цимбаленко Наталія Володимирівна

кандидат економічних наук

*доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

Нещерет Юлія Анатоліївна

*студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах активної інтеграції України до загальноєвропейських і світових структур входження на вітчизняний ринок іноземних підприємств загострює конкурентну боротьбу і підвищує актуальність проблеми забезпечення українськими суб'єктами господарювання власної фінансово-економічної безпеки.

Формування сприятливого та передбачуваного правового поля для розвитку підприємництва і реалізації права на підприємницьку діяльність є необхідною умовою розвитку та фінансово-економічної безпеки України, пріоритетною функцією органів державного управління в умовах ринкової економіки, реалізація якої необхідна для демократизації суспільства, забезпечення добробуту громадян, формування цивілізованого конкурентного середовища.

Управління підприємством є складним процесом, пов'язаним із розробкою і прийняттям рішень, результат реалізації яких визначає загальну ефективність діяльності суб'єкта господарювання на ринку. Це обумовлює необхідність врахування умов зовнішнього середовища, що являють собою сукупність факторів впливу на діяльність підприємства, та, як наслідок, на рівень його фінансово-економічної безпеки. Вони можуть бути як сприятливими, так і несприятливими для суб'єкта ринку. Негативний вплив несприятливих факторів може призводити до дестабілізації становища підприємства, зниження рівня його фінансово-економічної безпеки та виникнення кризи діяльності. Слід зазначити, що заздалегідь врахувати в процесі прийняття рішень імовірні прояви всіх без виключення несприятливих факторів практично неможливо, що призводить до виникнення ризику та може послабити фінансово-економічну безпеку суб'єкта господарювання.

У вітчизняній і зарубіжній літературі, монографіях та дисертаціях досить широко досліджуються питання ризиків і загроз, але в основному на рівні національної й державної економічної безпеки. На рівні підприємства, у контексті фінансово-економічної безпеки, знайшли відображення наступні проблеми досліджень: фінансова безпека підприємств; аналіз і оцінка ризику інвестиційних проектів; класифікація способів захисту від ризиків.

Проведені дослідження дають можливість усвідомити сутність ризику, яка полягає в наступному:

1) ризик — це складне багатаспектне явище, пов'язане з різнобічною фінансово-господарською діяльністю підприємства;

2) ризик пов'язаний з невизначеністю, при прийнятті управлінських рішень майбутнього результату й імовірності настання у ході здійснення діяльності підприємства.

Невизначеність і мінливість внутрішнього та зовнішнього середовища, обмеженість ресурсів і капіталу, збільшення частоти та обсягів витрат при здійсненні господарської діяльності вимагають теоретичного розгляду питань ризику, менеджменту ризику підприємства. Багатогранність форм прояву ризику, неможливість абсолютного уникнення його ймовірності, відсутність універсальних засобів мінімізації ризику та витрат — це чинники, які підвищують актуальність і практичний інтерес до вивчення проблеми організації управління ризиків на підприємстві.

В загальному розумінні ризик є можливістю настання в процесі реалізації прийнятих рішень несприятливих для суб'єкта господарювання наслідків. В контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки це, в першу чергу, можливість реалізації тих несприятливих факторів, які є загрозами для діяльності підприємства.

Управління ризиками на підприємстві є процесом, що ґрунтується на передбаченні реалізації ризику, визначенні ймовірних масштабів його прояву, а також формуванні та подальшому впровадженні комплексу заходів, спрямованих на попередження або мінімізацію втрат, пов'язаних із їх реалізацією. Оскільки ризик є можливістю прояву загрози, управління ризиками можна вважати одним із інструментів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Прийняття управлінських рішень на підприємстві припускає тісний взаємозв'язок всіх видів ризику. Однак найякісніші прогнози менеджера можуть не здійснюється через несподівані та непередбачені обставини, незалежні від самої фірми.

Таким чином, з вище сказаного можна стверджувати, що дана тема роботи має велику актуальність.

Отже, виходячи з усього, що, зазначено вище, можна сказати, що питання з управління ризиками в системі фінансово-економічної безпеки є

надзвичайно важливим оскільки кожне підприємство повинне підтримувати свій конкурентний стан, а для цього необхідно оцінювати і аналізувати стан усіх складових фєб.

Література

1. Балабанов І. Т. Основи фінансового менеджменту: Учеб. Посібник. — 3-є вид., Перераб. і доп. — М.: Фінанси і статистика.
2. Балабанов І. Т. Ризик-менеджмент. — М.: Фінанси і статистика.
3. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту. Т. 1. — К.: Ніка-Центр.
4. Головань С. І. Бізнес-планування: Навчальний посібник. — Ростов-на-Дону: Фенікс.
5. Лапуста М. Г., Шаршукова Л. Г. Ризики у підприємницькій діяльності. — М.: Фінанси і статистика.
6. Основи підприємництва. Серія «Підручники, навчальні посібники». — Ростов н/Д: Фенікс.

Шевченко Вадим Романович

Студент, КНУТД

м. Київ, Україна

Русіна Юлія Олександрівна

Доцент, кандидат економічних наук,

кафедра фінансів та фінансово-економічної безпеки,

КНУТД

м. Київ, Україна

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Рівень розвиненості малого бізнесу безперечно визначає ступінь економічного розвитку держави в цілому. В процесі інтегрування України до Європейського союзу постає проблема побудови ефективної податкової систем, яка має надзвичайно важливе значення, так як діюча податкова система в Україні потребує подальшого вдосконалення.

Нагадаємо, що на 1000 українських громадян припадає приблизно 45 підприємств, у той час як в країнах-членах ЄС не менше 30, а частка малих фірм в Україні у загальній кількості всіх підприємств складає аж 99,9%, в країнах ЄС підприємства малого бізнесу складають близько 90% від загального числа підприємств.

Мале підприємництво є надчутливим сектором економіки щодо таких несприятливих чинників, як фінансові труднощі, інфляція та податкове навантаження, вони забезпечують гнучкість та стійкість економічної системи, наближують її до потреб конкретних споживачів, а також виконують важливу соціальну роль — надають робочі місця та забезпечують джерело доходу для значної частини населення. Тому підтримка малого бізнесу, в тому числі й через систему оподаткування, є одним із способів подолання економічної кризи в економіці [2]. Малі підприємства забезпечують більшу ефективність капіталовкладень у виробництво як за обсягом коштів, так і за терміном їх віддачі та серед усіх суб'єктів господарювання мають найнижчі інвестиційні потреби [2]. Проте серед багатьох чинників, які не дають змоги ефективно працювати і розвиватися малому бізнесу в Україні, вагоме місце займає недосконала податкова політика.

Податкова система України впродовж останніх років була однією з найгірших у світі — непрозора, з неефективним адмініструванням та великою часткою корупційних схем. Проте у доповіді Світового банку за

2015 рік відзначається, що минулого року в Україні було досягнуто важливого прогресу у сферах реєстрації прав власності та оподаткування — за цими двома показниками Україна поліпшила своє місце на понад 25 позицій. [2]. Щоправда, вітчизняні податкові експерти, виявили безліч застарілих даних і неточностей у розрахунках. У зв'язку із частими змінами податкового законодавства, всього за рік удвічі зменшилася кількість відрахувань, які платить середньостатистичне українське підприємство [3].

Оподаткування малого бізнесу — це одна з найважливіших проблем в українському суспільстві на шляху до розвитку економіки в цілому. Податкове навантаження занадто тяжке і фактично має лише фіскальну мету. З огляду на це, відбувається спад ділової активності суб'єктів господарювання та сприяє тіньовій економіці. Втрата чинності Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва», разом з нововведеннями Податкового кодексу України стосовно спрощеної системи оподаткування, які вступили в дію з 1 січня 2012 року, призвели до кардинальних змін в спрощеній системі оподаткування. Занадто великий податковий тиск є одним із негативних факторів, саме він примушує підприємців переходити в тінізувати свою діяльність, тобто приховувати результати своєї діяльності. Так само і спрощена система оподаткування фактично ліквідує саму суть прибутковості малого бізнесу, оскільки об'єктом оподаткування є виручка від реалізації. А якщо, взяти до уваги те, що з кожним днем зростає вартість сировини, матеріалів, енергоносіїв тощо, виручка природно зростатиме, а при насиченому ринку — прибуток зменшиться. Як покаже досвід проходження практики та як зазначено в економічній літературі до головних проблем та причин гальмування розвитку малого підприємництва в Україні в сучасних умовах відносять:

- 1) відсутність якісного нормативно-правового забезпечення в сфері малого бізнесу;
- 2) високі податкові ставки для суб'єктів малого підприємництва, які є причиною процвітання тіньової економіки у мало;
- 3) відсутність робочого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого підприємництва;
- 4) недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств;
- 5) недостатність інформаційно-консультативного забезпечення;
- 6) доступ до пристойного і своєчасного кредитування;
- 7) відсутність стимулів для інвестицій.

Потрібно зауважити, що існує також проблема спаду ділової активності суб'єктів господарювання та відтік національного капіталу за межі України. Законом України від 28 грудня 2014 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України

щодо податкової реформи» було прийнято зміни щодо спрощеної системи оподаткування. Так, починаючи з 1 січня 2015 року, запроваджено оптимізацію кількості груп платників єдиного податку до чотирьох із збереженням чинного максимального розміру доходу, який дозволяє перебувати на спрощеній системі оподаткування, зокрема, фізичні особи — підприємці реєструються платниками єдиного податку першої, другої та третьої груп. Для платників 1 групи збільшені обсяг доходу до 300 тис. грн. і ставка до 10% розміру мінімальної заробітної плати, а для платників 2 групи збільшені обсяг доходу до 1,5 млн грн. і ставка до 20% розміру мінімальної заробітної плати.

Спрощена система оподаткування може бути рушійною силою у розвитку малого бізнесу в Україні, але потрібно відмітити, що існують певні недоліки, усунення яких дасть змогу покращити умови малого підприємництва та забезпечити населення робочими місцями.

Необхідно відмітити, що для стимулювання малого бізнесу в зарубіжних країнах зазвичай використовують два податкових механізми: спрощена система оподаткування та створення для них особливих умов оподаткування шляхом введення спеціальних податкових правил, чи застосування загальних правил з окремими пільгами для малих підприємств.

Так, наприклад у Польщі податкові преференції для суб'єктів малого підприємництва реалізуються шляхом наданням податкових пільг та запровадженням у податковій системі спеціальних податкових режимів.

Після приєднання до ЄС Польща створила достатньо розвинену систему оподаткування. У сфері державної підтримки малого бізнесу країни ЄС повинні дотримуватись вимог Акта про підприємництво для Європи (Small Business Act for Europe) та Структурної програми конкурентоспроможності та інновацій (Competitiveness and Innovation Framework Programme). Положеннями цих нормативних актів встановлено головний принцип: Європейський Союз має стати найкращим місцем для ведення малого бізнесу. Єврокомісія допомагає державам-членам розробляти політику, спрямовану на підтримку малих підприємств на всіх стадіях розвитку та створення умов доступу до глобальних ринків. За-для цього широко використовуються різноманітні засоби державної підтримки: спрощення процедури державної реєстрації, пом'якшення вимог щодо розміру статутного капіталу, спрощення процедури державних закупівель на товари і послуги суб'єктів малого бізнесу. Особлива увага приділяється фінансовій підтримці, зокрема спрощенню умов отримання позик та наданню державних гарантій за позиками, виданими приватними банками. Важливою формою державної фінансової підтримки є надання податкових преференцій.

Оптимальним варіантом є збереження та значне вдосконалення спрощеної системи оподаткування малого підприємництва, зокрема за такими напрямками:

- систематизувати нормативно-правову базу щодо чинної системи оподаткування доходів суб'єктів малого підприємництва;
- вирішити проблеми, пов'язані з надмірністю податкового навантаження на підприємницьку діяльність;
- відмінити сплату єдиного соціального внеску фізичній особі-підприємцю за самого себе, адже єдиний податок в своїй структурі вже має частину єдиного соціального внеску;
- переймати позитивний досвід країн ЄС.

Таким чином, реформування чинної податкової системи повинно відбуватися у напрямку розробки сприятливого податкового клімату як для поповнення державної скарбниці, так і для стимулювання, нарощування та покращення стану суб'єктів малого підприємництва. Виконання цих та інших завдань приведе до успішного досягнення поставленої мети реформування податкової системи держави — формування максимально досконалої системи оподаткування в Україні і, як наслідок, економічного зростання загалом.

Література

1. Небава М. І., Тенденції розвитку малого бізнесу в умовах нового податкового кодексу / М. І. Небава // Економіка та управління підприємствами. — 2011. — № 16 — С. 87–89.
2. Доповідь Світового банку 2015. — Інтернет ресурс. — Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/rankings>
3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. — <http://sfs.gov.ua/>

Секція 7. ЕКОНОМІКА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Лень Василь Степанович

к.е.н., професор

Гливенко Валентина Василівна

*к.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту*

*Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна*

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЗВІТНОСТІ З КСВ

Результатом посилення соціальної й екологічної орієнтації світової економіки стала поява звітності з корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) у якій, крім економічних показників, наводяться також екологічні й соціальні. Категорія «Екологічна» охоплює вплив на зовнішнє середовище, пов'язаний зі спожитими ресурсами й створеними відходами (наприклад, з викидами, скидами й відходами), а також впливи, що мають відношення до біорозмаїття, транспорту, продукції й послуг, а також дотримання екологічного законодавства й екологічні витрати.

В Україні відсутні нормативні документи, що регламентують складання звітності з КСВ, а використовуються прийняті на міжнародному рівні, зокрема: Керівництво зі звітності в області сталого розвитку G4 (*GRI, Global Reporting Initiative*) [1]; «Відповідальність 1000» (*AccountAbility 1000, AA 1000*) [2]; Посібник із соціальної відповідальності (*Guidance on social responsibility*) ISO/FDI 26000 [3]; Міжнародний стандарт інтегрованої звітності (*The International <IR>Framework*) [4]. При цьому більшість підприємств, що представляють звітність з КСВ, використовують Керівництво зі звітності в області сталого розвитку G4. У цьому керівництві досить повно наводиться перелік показників і розкривається їхня сутність у розрізі категорій: «Економічна»; «Екологічна»; «Соціальна».

Слід зазначити, що практично всі значимі європейські, американські й азійські промислові компанії за останнє десятиліття створили й сертифікували системи екологічного управління.

Категорія «Екологічна» включає 12 аспектів: 1) Матеріали; 2) Енергія; 3) Вода; 4) Біорозмаїття; 5) Викиди; 6) Скиди і відходи; 7) Продукція й послуги; 8) Відповідність вимогам; 9) Транспорт; 10) Загальна інформація; 11) Екологічна оцінка постачальників; 12) Механізми подачі скарг на екологічні проблеми.

Більшість аспектів категорії «Екологічна» мають складові. Складові аспектів — це окремі показники та/або сукупності цифрових даних та/або текстів, що розкривають їхній зміст.

Наприклад, при розкритті аспекту «Матеріали» необхідно привести дані: 1) про загальну масу (обсяг) матеріалів, витрачених при виробництві й упакуванні основної продукції й послуг організації протягом звітнього періоду, з розбивкою по: 1) витрачених непоновлюваних матеріалах; 2) про долю матеріалів, що представляють собою перероблені або повторно використовувані відходи. При розкритті аспекту «Енергія» наводяться дані по: 1) споживанню енергії усередині організації; 2) споживанню енергії за межами організації; 3) енергоємності продукції й послуг; 4) скороченню енергоспоживання; 5) зниженню потреби в енергії реалізованої продукції або послуг.

Розглядаючи Керівництво G4 щодо показників звітності, слід зазначити, що всі вони формуються в системі господарського обліку, що фіксує всі факти, пов'язані з діяльністю підприємства й необхідні для її забезпечення з метою надання інформації зовнішнім і внутрішнім користувачам відповідно до Закону й внутрішніх правил для прийняття управлінських рішень [5].

Інформація про показники окремих аспектів категорії екологічна формується в системі бухгалтерського обліку (фінансовий + управлінський облік). Наприклад, по аспекту «Загальна інформація» наводяться загальні витрати на охорону навколишнього середовища, включаючи: витрати, пов'язані з поводженням з відходами й очищенням викидів, а також ліквідацією екологічного збитку; витрати на запобігання впливу на навколишнє середовище й систему екологічного менеджменту. Ряд показників у натуральному вираженні також можна одержати з аналітичного обліку суб'єктів господарювання. Зокрема, по категорії «Матеріали» — 1) загальну масу (обсяг) матеріалів, витрачених при виробництві й упакуванні основної продукції й послуг організації протягом звітнього періоду, з розбивкою по: витрачених непоновлюваних матеріалах; витраченим поновлюваним матеріалам; 2) частки матеріалів, що представляють собою перероблені або повторно використовувані відходи. Окремі показники розраховується на основі даних аналітичного обліку, зокрема енергоємність продукції при розкритті аспекту «Енергія». Ряд показників не є об'єктами бухгалтерського обліку й можуть бути сформовані в небухгалтерських службах підприємства. Зокрема, по аспекту «Скиди

й відходи» дані по загальній кількості й обсягу істотних розливів або по аспекту «Механізми подачі скарг на екологічні проблеми».

Окремі показники, хоча й формуються в небухгалтерських службах підприємства, можуть бути розраховані на основі даних бухгалтерського обліку. Наприклад, показники викидів парникових газів, а також озоноруйнівних речовин, NOX (оксиди азоту), SOX (оксиди сірки) й інших істотних викидів в атмосферу можуть бути розраховані на основі бухгалтерських даних про кількість використаних у виробництві сировини й матеріалів з урахуванням ступеня очищення викидів.

При складанні звітності по категорії «Екологічна» слід дотримуватись принципів G4, які поділяються на принципи визначення змісту звіту (взаємодія із зацікавленими сторонами, контекст сталого розвитку, істотності, повноти) і принципи забезпечення якості звіту (збалансованості, порівнянності, точності, своєчасності, ясності, надійності), а також принципів <IR>.

Для формування інформації для складання звітності з КСВ по категорії «Екологічна» необхідно розробити внутрішній нормативний документ підприємства, що визначає його екологічну політику, порядок збору інформації й відповідальних за неї осіб, форми звітності, а також терміни подання відповідальними за її складання. Загальна схема формування інформації для звітності з КСВ по категорії «Екологічна» наведена на малюнку.

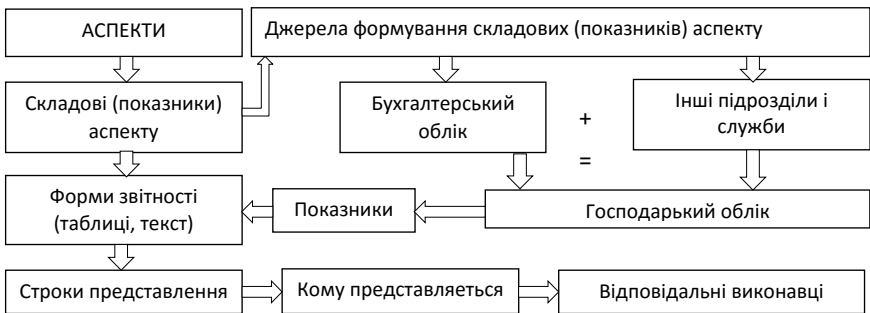

Рис. 1. Формування інформації для звітності з КСВ по категорії «Екологічна»

На наш погляд, цей документ повинен бути складовою частиною «Політики корпоративної соціальної відповідальності». З огляду на те, що більша частина показників для формування звіту по категорії «Екологічна» формується або розраховується на основі даних бухгалтерського обліку, цей документ може бути складовою частиною внутрішнього нормативного документа «Про політика бухгалтерського обліку» [6],

у якому розкривається організація бухгалтерського обліку, політика бухгалтерського обліку, політика податкових відносин, політика управлінського обліку й інші політики.

Висновки й пропозиції. За результатами дослідження можна зробити наступні висновки й пропозиції:

1. дослідженню проблем організації одержання інформації для формування звітності з КСВ по категорії «Екологічна» приділяється недостатньо уваги;

2. нагромадження інформації для визначення показників категорії «Екологічна» здійснюється в системі господарського обліку підприємств, складовими якого є бухгалтерський облік й інші види обліку;

3. з метою регламентації одержання показників і формування звіту по категорії «Екологічна» доцільно у внутрішньому нормативному документі (Про політику бухгалтерського обліку) виділяти розділ «Політика КСВ», у якому виділити підрозділ «Політика КСВ по категорії «Екологічна». У цьому підрозділі позначити етапи формування звіту, визначити відповідальних осіб за формування показників, затвердити форми звітів і строки їхнього подання за призначенням.

Література

1. Руководство по отчетности в области устойчивого развития G4 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.globalreporting.org/resource/library/Russian-G4-Part-One.pdf>

2. Стандарт социальной отчетности AA1000 AS [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.proveandimprove.org/tools/aa1000AS.php>

3. Руководство по социальной ответственности (Guidance on social responsibility) ISO/FDIS26000 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nornik.ru/_upload/editor_files/file1756.pdf

4. The International <IR>Framework [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>

5. Лень В. С. Господарський облік: дефініція та зміст [Текст] / В. С. Лень // Вісник ЧДТУ. Серія економічні науки. – Чернігів: ЧДТУ, 2012. – № 56 (1). – С. 284–289.

6. Лень В. С. Основний внутрішній нормативний документ бухгалтерії: назва та зміст [Текст] / В. С. Лень, І. М. Гончаренко // Проблеми і перспективи розвитку обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємств в умовах євроінтеграції: збірник. – Донецьк: ДонДУУ. – 2012. – Т. XIII. – Вип. № 232 – с. 206–215.

Секція 8. ПРОБЛЕМИ МІКРОЕКОНОМІКИ

Іванченко Віталій Євгенович
*аспірант кафедри обліку і аудиту
Інституту банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи»
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМАТИКА БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

The problem of sustainable development — one of the most relevant in the modern world. She dealing with world leaders, she devoted hundreds of governmental and intergovernmental programs, it is many years in the agenda of influential international organizations.

Проблема сталого розвитку — одна з найбільш актуальних у сучасному світі. Нею опікуються світові лідери, їй присвячені сотні урядових і міжурядових програм, вона вже багато років стоїть у порядку денному найвпливовіших міжнародних організацій.

Актуальність проблеми

Під кінець минулого та на початку нинішнього століття Організація Об'єднаних Націй розгорнула наполегливу діяльність з цієї проблематики. Були проведені такі важливі заходи, як всесвітні конференції, спеціальні сесії Генеральної Асамблеї ООН, зустрічі на найвищому рівні представників практично всіх країн світу. Проблема сталого розвитку перетворилася на важливу складову внутрішньої та зовнішньої політики багатьох держав на різних континентах.

Про її не лише політичну а й наукову актуальність свідчить та увага, яка приділяється сталому розвитку у науковому середовищі. Ведуться масштабні наукові дослідження, написані та перекладені різними мовами тисячі наукових звітів, фундаментальних монографій і навчальних посібників, проблемних статей і популярних брошур. Сучасні методи обробки інформації з використанням комп'ютерної техніки і новітнього програмного забезпечення дають можливість значно розширити моніторинг природних та суспільних процесів, зробити його більш повним,

оперативним, а головне — комплексним, і на цій основі моделювати сучасний і подальший розвиток біосфери, людини, людства.

Слід зазначити важливу особливість проблеми сталого розвитку. Її гострота не спадає з часом, а навпаки — зростає. І це за умов тієї великої уваги, що приділяється їй в усьому світі урядами, громадськими організаціями, вченими, пересічними людьми. Це свідчить, що заходи, які вживаються світовою спільнотою для її розв'язання, не є досить ефективними, а ресурси, що виділяються для цього — недостатні. Схоже, що зусилля світової співдружності у напрямі реалізації сталого розвитку неадекватні загрозам, що продукуються подальшим поступом людської цивілізації. Потрібна зміна самої парадигми розвитку, що сформувалася вже в далекому минулому і не відповідає сучасним реаліям, до яких перш за все відноситься глибина та швидкість змін умов життєдіяльності людини. Інноваційний світ потребує інноваційних підходів до визначення фундаментальних засад його сучасного розвитку.

Поняття сталого розвитку

Виходячи з матеріалів Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (1992 р.), *сталий розвиток* — це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби.

Якщо сказати дещо спрощено, сталий розвиток суспільства можна характеризувати як такий, за якого людина не робить значної шкоди природним системам, і вони встигають себе відновити. Тобто — це розвиток, який можна розглядати не лише як підтримуваний, а й як такий, що підтримує. Через зазначені вище негативні аспекти людської життєдіяльності природа суттєво потерпає, стає залежною від діяльності людини і вже не може обійтися без її підтримки.

Водночас слід зауважити, що значна частина фахівців в Україні вважає більш вдалим перекладом з англійської та більш адекватним за змістом словосполучення «збалансований розвиток». Воно присутнє в публікаціях та офіційних документах і вживається як синонім словосполучення «сталий розвиток».

Чинники сталого розвитку

Разом з поширенням використання терміну «сталий розвиток», у поняття «сталий розвиток суспільства» поглиблюється змістовно і вживається у більш широкому галузевому та територіальному контексті. *Три складові* сталого розвитку (*економіка, екологія, соціум*) розглядаються під кутом зору забезпечення сталості їхнього власного внутрішнього розвитку, збалансованості внутрішніх складових. Наприклад, сталий економічний розвиток, сталий екологічний розвиток, сталий розвиток галузей, підприємств, регіонів громад, міст, сіл тощо.

Можливості держави щодо їх успішної реалізації як на національному, так і на регіональному рівнях визначаються в основному трьома групами чинників.

Перша, найважливіша, пов'язана з рівнями розвитку економічного і науково-технічного потенціалів держави. Сьогодні підприємства, об'єднання, фірми, цілі регіони, навіть якщо вони бажають розв'язати екологічні проблеми, здебільшого відчувають гостру нестачу фінансових ресурсів не лише для вдосконалення техніко-технологічних процесів, впровадження принципово нових екологобезпечних засобів виробництва, а й для будівництва та реконструкції очисних споруд, застосування прогресивних способів і методів очищення відходів виробництва тощо.

Друга група чинників включає показники виробництва та якості вітчизняного екологічного обладнання, екологобезпечних технічних засобів і технологій. Саме їх дефіцит в Україні стримує інвестування природоохоронних програм і окремих заходів. Тому деякі підприємства і галузі не можуть використати навіть ті незначні кошти, що виділяються на охорону природи і вдосконалення природокористування, на поліпшення відтворення природних ресурсів, запровадження екологобезпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій.

Третя група чинників, які характеризують обсяги затрат на екологію, оздоровлення природи і переведення економіки на модель сталого розвитку, — це застосування принципово нового макроекономічного механізму регулювання соціально-економічних процесів у державі для розв'язання ресурсо-екологічних проблем, а також нових підходів і методів оцінки економічної ефективності витрат на ці заходи. До речі, досі побутує точка зору, ніби інвестиції в екологію виправдані лише тоді, коли ефект від зменшення економічної шкоди, зумовленої забрудненням або деградацією природного середовища, перевищує сукупні затрати. Такий підхід сьогодні неприйнятний, особливо зважаючи на те, що методологія та методи визначення збитків надто недосконалі й мають істотні недоліки. При цьому необхідно враховувати насамперед ту шкоду, якої зазнають внаслідок забруднення і погіршення якості довкілля трудові ресурси, трудовий потенціал суспільства і здоров'я людини. Жодні економічні вигоди не можна визнати доцільними, якщо зростають показники захворюваності, інвалідності та смертності населення, погіршується його фізичне і психічне здоров'я.

Стратегія сталого розвитку (ССР)

Існує два основних визначення ССР. За версією Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) стратегія сталого розвитку — це *«скоординований набір процесів аналізу, дискусій, навчання, планування та інвестицій, що формуються шляхом участі та постій-*

ного вдосконалення й інтегрують економічні, соціальні та екологічні цілі суспільства, шукаючи компроміси там, де це неможливо» [2, р. 8]. У документі, підготованому Комісією ООН із сталого розвитку для Всесвітнього саміту 2002 року, зазначається: «Національна стратегія із сталого розвитку є координований, із залученням зацікавлених осіб, інтерактивний процес міркування та дій для досягнення економічних, екологічних і соціальних цілей у збалансований та інтегрований спосіб. Процес включає аналіз ситуації, формулювання політики та плану дій, впровадження, моніторинг і регулярний перегляд. Це циклічний та інтерактивний процес планування, участі та дій, в яких наголос робиться на управлінні процесами у напрямку цілей сталості, а не на розробці плану як кінцевого результату» [3, р. 8].

Отже, за наведеними визначеннями двох провідних міжнародних організацій стратегія сталого розвитку розуміється не як кінцевий незмінний продукт, а інтерактивний процес, що базується на повторюваних циклах аналізу прийняття рішень, плануванні, впровадженні, перегляді тощо, який не може бути одноразовим завданням. В ідеалі ССР має поєднати довгостроковий орієнтир із середньостроковими завданнями та короткостроковими діями і, з одного боку, бути певними рамками для прийняття рішень, а з іншого, планом дій із конкретними цілями та часовими межами.

До 2015 року єдиним документом, який законодавчо «визначав стратегію і шляхи розв'язання глобальних та загальносуспільних проблем в Україні з метою забезпечення сталого розвитку» — була постанова Кабінету Міністрів України 2003 року «Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 роки». Проте вона аж ніяк не є національною стратегією сталого розвитку у форматі, передбаченому всесвітніми самітами минулих років. А тому виникає потреба проаналізувати вдалий зарубіжний досвід щодо розроблення та впровадження ССР з метою обґрунтування можливих рекомендацій для України.

Проте, у 2015 році ця постанова втратила чинність, і Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 було схвалено «Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020».

Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

Цілі сталого розвитку (ЦСР). Глобальне бачення (ООН)

У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН для прийняття Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року (далі — Саміт). Саміт

розглядається світовою спільнотою як подія історичного значення. Проблематика Саміту охоплювала всі аспекти соціально-економічного розвитку, конкурентоспроможності країн, екологічної та енергетичної безпеки, глобального партнерства для розвитку, а обсяг ґрунтовної підготовчої роботи не мав прецедентів в історії.

Після Саміту перед країнами членами ООН постали нові завдання адаптації визначених на глобальному рівні цілей та їх моніторингу. В Україні також розпочалась робота зі встановлення цілей сталого розвитку на 2016–2030 роки, відповідних завдань та показників для моніторингу досягнення цілей.

Для досягнення Цілей Сталого Розвитку на національному рівні Україна здійснюватиме нові програми і проекти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість. ЦСР служитимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні», — саме так зазначив Президент України Петро Порошенко у своєму виступі на Саміті ООН з Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року, який відбувся в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, і під час якого було надано загальне бачення нових орієнтирів розвитку до 2030 року та визначено 17 Цілей сталого розвитку.

Щодо **сталого розвитку в банківському секторі**, з точки зору регулятора, слід відзначити, що сталий розвиток банківської системи за всіма напрямками — є найголовнішим *третім* етапом перебудови банківської системи (три етапи — очищення, перезавантаження та сталий розвиток) згідно політики Національного банку України.

Першу стадію реформи банківського сектору — очищення, закінчено у 2015 році. Саме до цього часу 35 найбільших банків, які пройшли в 2014 році стрес-тестування, були докапіталізовані. По суті, було практично закінчено очищення банківської системи від тих банків, які мали системні ризики. Крім того, з цього моменту було розпочато перезавантаження банківської системи — це *другий* етап реформи. Цей етап передбачає поступове зняття обмежень на ринку депозитів фізичних осіб, а згодом і на валютному ринку. Також передбачене зниження ставки рефінансування, як тільки інфляція стане контрольованою. Крім того, на даному етапі заплановано посилення рівня корпоративного управління в банках та рівня управління ризиками.

Крім того, щоб бути повноцінними партнерами на світовому фінансовому ринку, орієнтиром для українських банків має стати стратегічний підхід до *корпоративної соціальної відповідальності*, що забезпечує перетворення соціальної і екологічної відповідальності в інструмент управління ризиками та підвищення конкурентоспроможності банку.

Висновки

Отже, однією з надзвичайно важливих, якщо не ключових, проблем є розробка принципово нової ресурсо-екологічної стратегії соціально-економічного розвитку держави в цілому, конкретного регіону та області, визначення національних, регіональних і місцевих пріоритетів під час переведення народногосподарського комплексу на модель сталого функціонування.

В основу такої стратегії слід покласти:

- пріоритет екології над економікою, ресурсо-екологічних критеріїв, показників і вимог над економічними;
- раціональне поєднання ринкових і державних економічних та адміністративних інструментів і важелів регулювання ресурсо-екологічних відносин, тобто взаємин між суспільством і природою;
- оптимальне та взаємоузгоджене застосування методів галузевого і територіального управління природокористуванням й охороною навколишнього природного середовища, перенесення центру ваги та відповідальності за розв'язання ресурсо-екологічних проблем на місцеві органи влади й управління;
- інтеграція ресурсо-екологічного та економічного підходів до розвитку і розміщення продуктивних сил у єдиний еколого-економічний підхід шляхом розробки та застосування у господарській діяльності еколого-економічних нормативів.

У реалізації стратегії сталого розвитку важлива роль належить державному регулюванню, спрямованому на створення ефективної інноваційної технології, подальше зростання економіки і забезпечення сприятливих умов для господарської діяльності й досягнення якісно нового технологічного укладу в усіх галузях економіки з використанням новітніх досягнень науки, формування сприятливого інвестиційного клімату в сфері науки та інноваційної діяльності, зміцнення якісно нових відносин між державою, громадянами і суспільством. Держава при цьому має виступати інтегратором соціально-економічних процесів.

Таким чином, стратегічні напрями розвитку соціогуманітарної сфери в цілому, її окремих галузей мають стати головним чинником формування сталого розвитку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б. Розроблення національних стратегій сталого розвитку: корисний досвід для України / Б. Данилишин, О. Маслюківська // Механізм регулювання економіки. — 2008. — № 3. — С. 27.
2. OECD/DAC. Strategies for Sustainable Development: Practical Guidance for Development Cooperation. — OECD: Paris, 2001. 73 p. Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/34/10/2669958.pdf>.
3. Swanson D, Pinter L, Bregha F, Volkery A, Jacob K. National Sustainable Development Strategies. — IISSD-Stratos-Environment Policy Research Centre of the Free University of Berlin-Deutsche Gesellschaft fur Technische Zusammenarbeit Winnipeg, 2005. 72 p. Режим доступу: http://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/nsds/egm/crp_10.pdf
4. Куценко В. Стратегія сталого розвитку крізь призму соціогуманітарної сфери / В. Куценко // Вісник НАН України. — 2012. — № 1. — С. 79–88.
5. Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 634 / Офіційний вісник України. — 2003. — № 18–19. — С. 116–125.
6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 / Офіційний вісник України. — 2015. — № 2. — С. 8.

Сурков Павло Дмитрович
Аспірант кафедри обліку та аудиту
Університет банківської справи
м. Київ, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ КОМПАНІЇ

Актуальність проблем сталого розвитку обумовлена, по-перше, орієнтацією на європейські цінності, що створюють матеріальні можливості для підтримки сучасних стандартів якості життя кожної людини; по-друге, значенням ролі нематеріальних чинників економічного зростання, пов'язаних з необхідністю інвестицій в людський капітал як ключової умови інноваційного економічного зростання, заснованого на потенціалі інтелекту, освіченості і творчості працівників.

Для комплексного аналізу основ і форм реалізації сталого розвитку, а також його розгляду як чинника формування вартості компанії, необхідно визначитися з основними поняттями та головними причинами його функціонування і тенденціями розвитку в передових країнах світу.

У різних джерелах можна зустріти різні трактування сталого розвитку. Найбільш широке тлумачення надається в матеріалах програми ООН при визначенні 17 цілей сталого розвитку. Дана категорія визначається як розвиток, що відповідає потребам нинішнього покоління без збитку для можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. При цьому в основі стратегії сталого розвитку визначаються три основні елементи, зокрема економічне зростання, соціальна інтеграція та охорона навколишнього середовища [4]. Варто зазначити, що подібне визначення було вперше дане у звіті керівника Комісії з навколишнього середовища та розвитку Гро Гарлем Брундтланда [5]. По суті в основі даного визначення поставлена ідея щодо задоволення власних потреб та зменшення рівня бідності серед населення при одночасному обмеженні екстенсивної господарської діяльності з цілю забезпечення раціонального використання ресурсів та збереження можливості задовольняти свої потреби майбутнім поколінням. Британський дослідник Девід Пірс при вивченні проекту зеленої економіки формулює визначення сталого розвитку акцентуючи увагу на процес, що передую досягненню останнього. Сталий розвиток в даному випадку визначається як розробка соціально-економічної системи, яка гарантує підтримку наступних цілей:

- зростання реальних доходів населення;
- покращення якості освіти та системи охорони здоров'я;
- забезпечення відмінної якості життя [3].

Дослідник Мартін Холдгейт вивчаючи проблему відповідального ставлення до навколишнього середовища дає визначення сталому розвитку протиставляючи дану категорію екстенсивному розвитку. Ключовою ознакою сталого розвитку вчений називає збільшення рівня впливу технологій в повсякденному житті суспільства, що дозволяють забезпечити достатній обсяг виробництва при збереженні необхідних обмежень щодо впливу на навколишнє середовище [2].

Американський вчений Джоель Хайнер відзначає неможливість формування єдиного підходу чи чітких рамок при визначенні категорії сталого розвитку. Такий висновок вчений сформував аналізуючи критерії оцінки, що властиві різним програмам з охорони навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку, а також діяльність різних груп та інституційних структур [1].

В практиці вітчизняного бізнесу категорія сталого розвитку набула житку відносно недавно. Специфікою реалізації діяльності направленої на сталий розвиток компанії є відсутність комплексної законодавчої бази, що забезпечує необхідність такої діяльності. При цьому слід зазначити, що подібна ситуація характерна не лише для українського бізнесу, а й для світу в цілому. Ключовим глобальним регулятором в напрямі сталого розвитку – ООН в матеріалах відповідної програми зазначається, що на даний момент подібна діяльність компаній та населення не є обов'язковою з позиції правового регулювання. Разом з тим в програмі обумовлене очікування щодо відповідального ставлення урядів країн-членів ООН та завершення формування подібної законодавчої бази до 2030 року [4]. Таким чином корпоративні програми сталого розвитку є скоріше відображенням місця компанії в суспільному житті, аніж законодавчо обумовленою необхідністю. Загалом програми сталого розвитку вітчизняних компаній формуються на базі наступних модулів:

- Соціальна відповідальність та партнерство;
- Охорона праці та безпека виробничого процесу;
- Охорона навколишнього середовища;
- Розвиток громад.

При цьому перший та четвертий модуль є пов'язаними, оскільки цілю соціального партнерства є підвищення якості життя населення на територіях присутності компанії, а шляхи реалізації подібних програм пов'язані з розвитком взаємовідносин з громадами.

Розглядаючи сталий розвиток як чинник формування вартості компанії слід перш за все взяти до уваги основні підходи при оцінці активу. Відповідно до п. 38 Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцін-

ки майна і майнових прав» визначаються три основні підходи, а саме: витратний (майновий), порівняльний та дохідний [6].

В основі витратного підходу знаходиться алгоритм розрахунку сформований на основі визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінки з подальшим коригуванням на суму зносу. Таким чином витратний підхід є направленим переважно на діяльність, що завершилась в минулому, а результатом його застосування є певна вартість, що показує кількісні обсяги витрат в грошовому вимірі, що необхідно реалізувати для прямого відтворення, або ж заміщення об'єкта оцінки. При використанні даного підходу категорія сталого розвитку матиме не значний вплив, що пов'язаний переважно із суттєвістю фактору інноваційності останнього. З часом вартість заміщення або ж відтворення може бути суттєво скоригована за рахунок розвитку виробничих процесів.

Порівняльний підхід передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібного майну з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки. Вплив сталого розвитку в даному випадку буде значно вищим порівняно з витратним підходом, адже подібні за всіма кількісними показниками компанії матимуть різну ринкову вартість за рахунок коригувань за якісними показниками до яких і належить діяльність в сфері сталого розвитку.

Дохідний підхід, згідно Національного стандарту № 1 базується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінки визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу. З трьох передбачених в НСО № 1 підходів, дохідний характеризується найбільшим впливом фактору сталого розвитку на фінальну вартість компанії, що пов'язано з направленістю даного підходу на очікування, тобто майбутнє (рис. 1).

При визначанні вартості компанії за дохідним підходом експертом формується ряд припущень щодо майбутнього розвитку компанії. Такі припущення в свою чергу можуть бути сформовані лише на базі ідеї щодо безперервності функціонування, що можливо лише в умовах сталого розвитку.

Таким чином категорія сталого розвитку є досить комплексною, однак її основною ідеєю є розумний розподіл та використання ресурсів за для забезпечення можливості повноцінної життєдіяльності наступних поколінь. Дана категорія на початку свого формування стосувалась переважно охорони навколишнього середовища та екологічних проблем, однак в подальшому її значення суттєво модифікувалось та розширилось. В практиці вітчизняного бізнесу на даний момент уже можна виділити

основні напрями реалізації концепції сталого розвитку. Найбільш суттєву роль в цьому відіграють великі публічні компанії для яких характерним є навіть формування окремих блоків в інтегрованій звітності, що стосуються становленню сталого розвитку в їх діяльності. При формуванні вартості компанії сталий розвиток характеризується суттєвим впливом при застосуванні дохідного та порівняльного підходів, оскільки перший вимагає формування ряду припущень щодо можливого розвитку компанії в майбутньому, а другий робить можливим застосування коригувань за якісними показниками.

найбільшим впливом фактору сталого розвитку на фінальну вартість

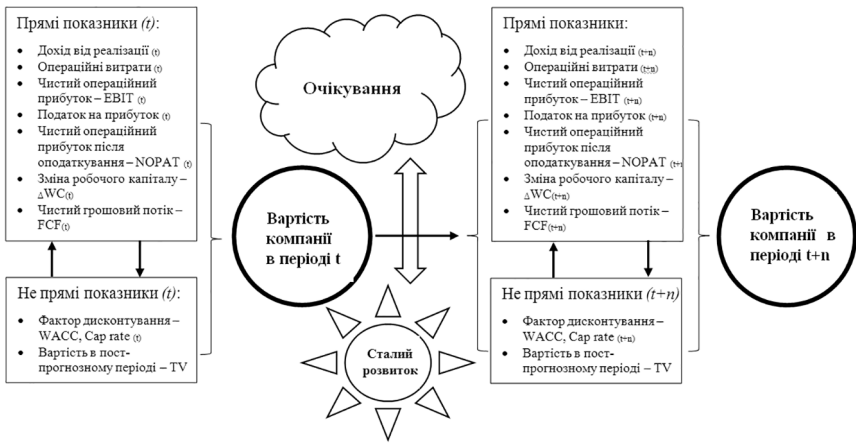

Рис. 1. Вплив сталого розвитку на формування вартості компанії за дохідним підходом

Література

1. Heinen, J. T. Emerging, diverging and converging paradigms on sustainable development. *International Journal of Sustainable Development and World Ecology* 1 (1): 22–23.
2. Holdgate, M., and D. A. Munro. 1993. Limits to caring: a response. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.wildwilderness.org/docs/willersdev.pdf>.
3. Pearce, David. *Green Economics. Environmental Values* 1, no. 1. (1992): 3–13. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.environmentandsociety.org/node/5454>.

4. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Developments. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. – United Nations, General Assembly, A/RES/70/1. – 35 P.

5. World Commission on Environment and Development (WCED), Our Common Future. Oxford: Oxford University Press, London [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.

6. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», Кабінет міністрів України; Постанова, від 10.09.2003 № 1440 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>.

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових праць

**ІХ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКОВИЙ ДИСПУТ: ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» березня 2017

Сборник тезисов научных работ

**ІХ МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«НАУЧНЫЙ ДИСПУТ: ВОПРОСЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»**

«31» марта 2017

Abstracts of scientific papers

**ІХ INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«SCIENTIFIC DEBATE: THE ISSUE OF ECONOMY AND FINANCE»**

«31» March 2017

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф. 12

Контактний телефон: +38(050) 647-1543

Телефон/факс: +38(044) 222-5889

E-mail: info@frada.com.ua

<http://www.frada.com.ua>

<http://www.inter-nauka.com>

Підписано у друк 06.04.2017. Формат 60×84/16

Папір офсетний. Гарнітура PetersburgС. Друк на дуплікаторі.

Тираж 100. Замовлення № 346.

Ціна договірна. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у Видавництві ТОВ «Спринт-Сервіс».

Свідоцтво: Серія ДК № 4365 від 17.07.2012

Контактний телефон: +38(050) 647-1543